

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра корейської і японської філології

Кваліфікаційна робота магістра з корейської філології

на тему:

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ СІМЕЙНА ШАНОБЛИВІСТЬ (ХЬО 孝)
У КОРЕЙСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ:
ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Студентки групи Мкор 53-23

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Східна філологія: корейська мова і література,

переклад, методика навчання

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.06 ____ Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – корейська

Левчук Аліни Робертівни

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Урядова В.Д.

Допущена до захисту

« ____ » _____ 2024 року

Завідувач кафедри

_____

(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

	2
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ХЬО У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	10
1.1. Визначення терміну "концепт" у сучасній лінгвістиці.....	10
1.2. Досвід дослідження концепту ХЬО серед українських та зарубіжних вчених	14
1.3. Досвід дослідження концепту ХЬО серед корейських вчених.....	19
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2 КОНЦЕПТ ШАНОБЛИВОСТІ ХЬО В РІЗНИХ АСПЕКТАХ КОРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	29
2.1. Методика дослідження концепту ХЬО	29
2.2. Дослідження концепту ХЬО в корейській освіті та його пояснення через корейські казки та легенди.....	31
2.3. Дослідження актуальності концепту ХЬО на прикладі творів корейського кінематографу.....	36
2.4. Вірші, пісні та сучасні літературні твори про шанобливість ХЬО.....	42
2.5. Відомі вирази видатних історичних осіб про шанобливість ХЬО.....	48
2.6. Вплив концепту ХЬО на побутове життя корейців.....	52
Висновки до розділу 2	55
РОЗДІЛ 3 ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ХЬО ЧЕРЕЗ ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ.....	57
3.1. Вербалізація концепту ХЬО через вираження поваги та шанобливості через ступені ввічливості та індикатори ввічливості.....	57
3.2. Лексичні одиниці з використанням кореня ХЬО в корейській мові.....	60
3.3. Аналіз ідіом з використанням ХЬО в корейській мові.....	65
3.4. Аналіз фразеологізмів з використанням ХЬО в корейській мові.....	72
Висновки до розділу 3.....	76
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	86

АНОТАЦІЯ.....89

ВСТУП

Синівська шанобливість, або концепт ХЬО є однією з ключових тем у конфуціанській етиці та філософії Східної Азії, пронизуючи напряду чи опосередкованно майже всі аспекти повсякденного життя навіть у сучасному корейському суспільстві, маючи при цьому філософське, етичне та релігійне підґрунтя. Вербалізація цього концепту та широке вживання, а також пояснення на прикладах сучасних та історичних тем для казок, легенд, фільмів, ідіом та фразеологізмів викликає глибоке зацікавлення в сфері лінгвокультурологічних досліджень. Загалом феномен концептів активно досліджується у галузях лінгвістики, культурології та психології. Важливо відзначити, що відсутність чіткого визначення терміну ХЬО в українському перекладознавстві створює необхідність в більш докладному дослідженні.

Актуальність теми обумовлена тим, що концепт ХЬО в корейській мовній картині світу є однією із ключових, хоча й малодосліджених тем в українському корєзнавстві. Ця тема часто згадується та розкривається в аспекті китайської мови, однак досить довго залишалась поза увагою корєзнавців, особливо в Україні. Часто її розуміння зводиться до виключно сімейних рамок, що не є правильним. Особливий інтерес викликає специфіка вербалізації концепту ХЬО, оскільки нагально важливим є досягнення максимально точного відтворення концепту ХЬО при перекладі для більш точного і глибокого розкриття корейської мовної картини світу.

Мета роботи полягає у детальному дослідженні концепту ХЬО в корейській мовній культурі та його впливу на повсякденне життя сучасних корейців. Це дослідження охоплює аналіз концепту через казки, літературні та кінематографічні твори, а також безпосередню вербалізацію через різноманітні лексичні одиниці та розроблення алгоритму перекладу цього концепту та дотичних виразів у сучасному українському корєзнавстві. З огляду на значущість концепту ХЬО, робота спрямована на глибше розуміння його ролі в корейській мовній культурі та впливу на соціальну поведінку корейців.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання** :

1. Розглянути теоретичні засади дослідження концепту ХЬО у сучасному мовознавстві.
2. Розглянути досвід дослідження концепту ХЬО серед українських, зарубіжних та корейських вчених.
3. Описати методи дослідження концепту ХЬО на прикладах корейських казок та легенд, творів кінематографу, віршів та пісень.
4. Проаналізувати та детально показати вплив концепції ХЬО на побутове життя корейців.
5. Показати вербалізацію концепту ХЬО шляхом вираження поваги та шанобливості через ступені ввічливості та індикатори ввічливості в корейській мові.
6. Проаналізувати лексичні одиниці з використанням кореня ХЬО в сучасній корейській мові як дійового елемента у словотворенні.
7. Проаналізувати та перекласти ідіоми з використанням ХЬО в корейській мові.
8. Проаналізувати та перекласти фразеологізми з використанням ХЬО в корейській мові.

Об'єктом дослідження є концепт ХЬО, що виражений різними лексичними виразами, його генеза та прямі чи опосередковані приклади вживання в сучасній корейській мові.

Предметом дослідження є вербалізація концепту ХЬО у корейській мовній культурі світу на прикладах різних лексичних одиниць, ідіом, фразеологізмів, а також його відображення у фольклорі, кінематографі та у побутовому житті корейців.

Матеріалом для даного дослідження стали мовні одиниці корейської мови, що відображають концепт шанобливості ХЬО (ᄃᆞ). Під час виконання кваліфікаційної роботи було відібрано й проаналізовано понад 100 (123) мовних одиниць, серед яких:

1. Ідіоми та фразеологізми: було відібрано та проаналізовано 36 ідіом та 19 фразеологічних вирази, які містять корінь ХЬО (ᄃᆞ) та відображають різні аспекти вербалізації шанобливості в корейській мовній картині світу. Ці вирази мають важливе значення в соціальних та міжособистісних взаєминах у Кореї.

2. Лексичні одиниці: до матеріалу дослідження входять 32 лексичних одиниці (іменники, дієслова, прикметники), а також 36 імен минулого та сучасності, утворених на основі кореня ХЬО (ᄃᆞ).

3. Граматичні конструкції: було проаналізовано граматичні індикатори шанобливості (гонорифічні), зокрема суфікс $-(으)ㄹ$ та форми ввічливості, які використовуються для вираження поваги в корейській мові. Окремо розглянуто 10 гонорифічних дієслів, іменників, прикметник та займенників.

4. Казки та легенди: під час дослідження було відібрано та проаналізовано 6 корейських народних казок і легенд, в яких ключовою темою є шанобливість ХЬО. Ці твори розглядаються як культурний матеріал для вивчення впливу концепту ХЬО на виховання та етику в корейському суспільстві.

5. Фільми та література: матеріалом дослідження також стали 7 корейських фільмів, які підкреслюють роль шанобливості до батьків та старших у кінематографі. Окрім того, було залучено 6 літературних творів, в яких висвітлюється тема концепту ХЬО.

Таким чином, в ході виконання кваліфікаційної роботи було охоплено широке коло мовних та культурологічних матеріалів, що дозволяють здійснити всебічний аналіз концепту ХЬО в корейській мовній культурі світу.

У своєму дослідженні концепту шанобливості ХЬО ми використали низку **лінгвістичних методів**, що забезпечили повноту та глибину аналізу, а також достовірність результатів. Ось основні методи, які ми застосували:

1. Польовий метод був застосований для систематизації та інтерпретації мовного матеріалу з акцентом на концепт ХЬО, з огляду на системність. Ми сформували наочну модель асоціативних зв'язків, базуючись на нашій вибірці з

корейських казок, легенд, фільмів, ідіом та фразеологізмів, де концепція ХЬО проявляється у різних формах через функціональні одиниці мови.

2. Вибірковий метод було застосовано для того, щоб сфокусувати аналіз на найбільш значущих мовних одиницях, що стосуються концепту ХЬО. Спершу, для генеральної сукупності матеріалу було зібрано більше 60 ідіом та більше 40 фразеологізмів, які виявляють різні аспекти шанобливості у корейській мові. Для детальнішого аналізу ми обрали вибіркиму сукупність з 36 ідіом та 19 фразеологічних виразів, в яких безпосередньо присутній ієрогліф ХЬО або які мають критичне значення для його пояснення.

3. Метод контекстуального аналізу був застосований для аналізу концепту ХЬО в конкретних текстах (казках, легендах, віршах, піснях, фільмах, книжках). Ми дослідили, як автори використовують концепт ХЬО для вираження моральних та етичних цінностей і його актуальність серед аудиторії.

4. Функціональний метод – застосовувався для аналізу того, як граматичні індикатори ввічливості, такі як гонорифічні дієслова та суфікси впливають на побудову соціальних відносин у корейському суспільстві.

5. Описовий метод – застосовувався для систематизації зібраного мовного матеріалу (лексем, ідіом, фразеологізмів, імен, граматичних елементів та індикаторів ввічливості), аналізу їх змісту та функціональних особливостей.

6. Семантичний аналіз – використовувався для вивчення, як шанобливість виражається через різні мовні конструкції та як змінюються ці значення в залежності від контексту.

7. Когнітивний метод – застосовувався для аналізу того, як концепт ХЬО впливає на мислення та культурні уявлення носіїв мови.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що воно розширює розуміння концептів у лінгвістиці, зокрема концепту “хьо” та їх роль в побудові мовної картини світу. Це сприяє поглибленню знань про мовну та культурну взаємодію в рамках конфуціанської етики.

Наукова новизна одержаних результатів. У результаті нашого дослідження вперше в українському корезнавстві було здійснено комплексний аналіз концепту шанобливості ХЬО на основі мовних і культурних джерел корейської мови. Вперше було проведено структурно-семантичний аналіз лексичних одиниць із коренем ХЬО (ᄒ) та систематизовано ідіоми та фразеологізми, які відображають цей концепт у корейськомовній картині світу. Також уперше розглянуто взаємодію граматичних індикаторів шанобливості з іншими соціокультурними чинниками в корейському суспільстві. Було удосконалено підходи до контекстуального аналізу казок, легенд, фільмів та літературних творів з точки зору їхнього внеску у формування концепту ХЬО (ᄒ). Наше дослідження також відзначило важливість цього концепту для формування морально-етичних норм у корейському суспільстві.

Практичне значення одержаних результатів

Отримані в роботі результати є внеском до загальної теорії перекладу, теорії літератури, зіставного мовознавства, лексикології, культурології, а також до вивчення теоретичної граматики корейської мови. Зокрема, аналіз концепту ХЬО (ᄒ) і його вербалізації сприяє глибшому розумінню корейської мовної культури світу та взаємозв'язку між мовними засобами і соціокультурними реаліями. Це розширює знання про когнітивні та функціональні аспекти корейської мови.

Практичне застосування результатів дослідження можливе у викладанні таких мовознавчих дисциплін, як:

- **Корейська лексикологія** (розділи "Лексичне значення та семантичні структури", "Фразеологія"),
- **Міжкультурна комунікація** (розділи "Мовні та культурні концепти", "Функціональний підхід до аналізу мови"),
- **Курс практичного перекладу** (розділи "Перекладацький аналіз тексту", "Особливості перекладу культурно забарвлених концептів").

Результати дослідження можуть також використовуватися у підготовці підручників та навчальних посібників для вивчення корейської мови, особливо у

контексті аналізу культурних та етичних концептів, що є важливими для розуміння корейського суспільства.

Апробацію роботи було здійснено на Міжнародній науково-практичній конференції "AD ORBEM PER LINGUAS. До світу через мови" (16-17 травня 2024 року).

Робота включає вступ, три розділи, висновок та список використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ХЬО У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

У цьому розділі розглянемо в деталях підходи до визначення терміну “концепт” у сучасній лінгвістиці, досвід дослідження концепту ХЬО серед українських, зарубіжних та корейських вчених для того, щоб визначити теоретичні засади дослідження концепту ХЬО у сучасному мовознавстві та перекладознавстві.

1.1. Різновиди визначення терміну "концепт" у сучасній лінгвістиці

Перш ніж перейти до розкриття концепту ХЬО, треба визначитись з понятійним апаратом. Що собою являє “концепт”? В сучасному мовознавстві та перекладознавстві немає остаточного тлумачення терміну концепт через широке застосування в різних областях лінгвістики. Однак, можливо розглянути його тлумачення через праці видатних філософів.

Іммануїл Кант в 1781 році в “Критиці чистого розуму” пояснював, що світ, який ми сприймаємо вже сформовано в певні концепції, з якими ми народжуємось. Та що “саме наші концепції роблять досвід можливим”. Він стверджував, що “думки без контенту є пустими, а інтуїція без концепцій є сліпою” (ДК, 2019, с.14). Якщо звернутися до античного філософа Арістотеля, то він вважав, що ми вивчаємо загальні концепції через практичний досвід на прикладах (ДК, 2019, с.37). Томас Гоббс в 1651 році в трактаті “Левіафан” наголошував, що “розуміння – це не що інше, як концепція, яку спричинила мова” (ДК, 2019, с.56). Представник прагматиків Пірс казав: “Подумайте про практичний ефект об’єктів ваших концепцій. Тоді ваша концепція їх ефекту складе усю вашу концепцію об’єкта» (ДК, 2019, с.74).

Концепт є складним терміном, який має різні інтерпретації в залежності від контексту та області дослідження. У мовознавстві та перекладознавстві концепт розглядається як когнітивна одиниця, що поєднує знання, досвід та культурні

уявлення. Філософи, такі як Кант, Арістотель, Гоббс та Пірс, зробили вагомий внесок у розуміння концептів, підкреслюючи їхнє значення в процесі пізнання світу. Концепти дозволяють структурувати інформацію і надавати сенс досвіду, як практичному, так і абстрактному. Вони є інструментами, за допомогою яких ми сприймаємо, аналізуємо та інтерпретуємо навколишню реальність. Формування концептів залежить як від вроджених здібностей людини, так і від зовнішнього впливу — мови, культури та суспільства. Оскільки концепти відіграють важливу роль у мисленні, вони мають вирішальне значення в міжкультурній комунікації та перекладі. Вивчення концептів допомагає глибше зрозуміти національні та культурні особливості різних народів. Це також показує, що концепції можуть мати різні значення у різних мовних спільнотах. Відповідно до цього, концепти забезпечують зв'язок між думками, мовою та практичною діяльністю, створюючи підґрунтя для комунікації.

Концепт належить до свідомості і містить, не лише описово-класифікаційні, а й чуттєво-вольові та образно-емпіричні характеристики. Концептами можна не лише мислити, їх можна переживати. Концепт, як ментальне утворення у свідомості індивіда – вихід на концептосферу соціуму, тобто культури, а концепт як одиниця культури – це фіксація колективного досвіду, який стає набутком індивіда.” У сфері дослідження лінгвістичної концептології, як однієї з дисциплін мовознавства, термін «концепт» став надзвичайно поширеним в таких науках, як лінгвокультурологія, психолінгвістика, когнітивістика, філософія мови, семантика тощо. Концепти в лінгвістиці репрезентують і охоплюють сукупність “знань, уявлень та інформації про об'єкт або групу об'єктів” (Шарапановська, 2021, с 162).

За М.П. Баганом (2023) “концептом називають змістову одиницю ментального лексикону, яка відображає специфіку сприйняття людиною дійсності, її інтерпретацію у так званій мовній картині світу. Вивчення мовної картини світу безпосередньо пов'язане з визначенням способу світосприйняття і світобачення певного народу” (с. 28).

Концепти виступають не лише елементами когнітивної системи, але й соціокультурними маркерами, які фіксують та передають історичні, національні та

культурні особливості певної мовної спільноти. Вони відображають не просто об'єкти чи явища, а й цінності, традиції, стереотипи мислення, що притаманні даній культурі. Таким чином, концепти стають інструментами міжкультурної комунікації, сприяючи розумінню як індивідуальних, так і колективних уявлень про світ, які змінюються і розвиваються з плином часу.

Концепт – це інформаційна структура свідомості, різноsubstrатна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого. Ядром концепту є поняття, фіксоване у вигляді пропозиційних структур і позначене певною номінативною одиницею. Концепти зароджуються під час пізнавальної діяльності, відображають і узагальнюють досвід людини й інтеріоризовану її свідомістю дійсність, підводячи інформацію під певні вироблені суспільством категорії та класи. Слово є засобом доступу до концептуального знання, однак воно може представляти різні концепти, тому мова є доволі компактним засобом концептуалізації (Селіванова, 2008, с. 410).

Під час процесу пізнання концепти відіграють важливу роль у систематизації та інтерпретації нових знань. Вони допомагають людині структурувати інформацію, роблячи її більш зрозумілою та доступною для подальшого використання. Концепти можуть бути не лише одиницями мови, а й одиницями мислення, що дозволяє їм виконувати ключову роль у когнітивних процесах, таких як аналіз, порівняння та узагальнення. Це, в свою чергу, створює основу для розвитку когнітивних і лінгвістичних структур, які взаємодіють між собою.

Концепт є розповсюдженим поняттям в термінологічному наборі гуманітарних наук, зокрема лінгвістики, літературознавства, філософії, мовознавства, психології та культурології. Більшість лінгвістичних підходів до поняття «концептів» мають тенденцію до лінгвокогнітивної та лінгвокультурологічної інтерпретації цього феномену. Існує три основні лінгвістичні підходи до вивчення концептів: когнітивний, лінгвокультурологічний та психолінгвістичний. Усі концепти є структурними ланками і компонентами концептуальної сфери певної мови. Шаранановська (2021) стверджує, що «особистий і культурно-історичний досвід

значно розширюють межі формування та сприйняття концептів. Концепт є також маркером мовної картини світу, вбираючи в себе значення слова, особистий і національно-історичний досвід. Мовознавчі підходи до тлумачення поняття «концепт» дають змогу з нових позицій розглядати закономірності та особливості кореляції мови, свідомості та культури.”

Концептуалізація допомагає створенню системи концептів, компонентами якої є концепти. Концепти – це знаннєві композиції свідомості, які відрізняються способом формування та вираження набутих відомостей про об’єкт чи явище. Це пов’язано з тим, що закріплення певних понять за мовними символами є основою для побудови семантичного поля мови. Концептуальні системи зберігаються і передаються насамперед через вербалізацію концептів (Селіванова, 2008).

Таким чином ми приходимо до думки, що концепти є одними із основоположних аспектів в нашому розумінні та сприйнятті об’єктів та явищ. Саме вони впливають на наше сприйняття та усвідомлення об’єктів, вони надають характеристику об’єктам та явищам в нашій свідомості, при цьому часто бувають підсвідомими або “напівсвідомими” для нашого сприйняття.

Тож, якщо узагальнити все вищезгадане та дати тлумачення зі “Словника української мови”, “концепт – формулювання, загальне поняття, думка.” (КОНЦЕПТ – тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн, б. д.).

Інший словник приводить значення слова “концепт” як “Відносно стала інформаційно-когнітивна сутність, яка є носієм або концентратором смислів певного дискурсу або певної системи знань; формулювання, загальне поняття, узагальнення. Концепти є когнітивними структурами, що виступають посередниками між мовною та позамовною реальністю твору, а вивчення їхнього вживання та значення надає ключ до розуміння головної мети художніх творів” (концепт — Словник української мови у 20 томах, б. д.).

Оскільки концепт є багатоаспектним терміном, його трактування варіюється в залежності від наукової галузі. В сучасній лінгвістиці, зокрема в когнітивній та лінгвокультурологічній парадигмах, концепт виступає як одиниця знань, яка пов’язує мову з мисленням і культурою. Його головна функція полягає в систематизації і

зберіганні інформації, що дозволяє індивідуумам не лише комунікувати, а й осмислювати реальність, створюючи зв'язки між абстрактними поняттями та конкретними об'єктами. Концепти стають інструментом міжкультурного діалогу, оскільки допомагають перекладачам і лінгвістам аналізувати та передавати культурно специфічні значення, що існують у різних мовних системах. Таким чином, концепти відіграють роль «містків» між різними світоглядними системами та культурними кодами.

Крім того, варто зауважити, що у процесі формування концептів беруть участь не лише мовні, але й немовні фактори, такі як інтуїція, емоції, візуальний досвід та соціальні стереотипи. Це підкреслює багатшаровість концептуальної структури, яка не обмежується суто когнітивними операціями, але також включає емоційний і культурний контекст. Важливо також відзначити, що концепти можуть змінюватися з плином часу, відображаючи нові культурні, соціальні та наукові реалії. Саме завдяки цим динамічним змінам концепти залишаються актуальними як інструменти осмислення та пізнання світу.

1.2. Досвід дослідження концепту ХЬО серед українських вчених та зарубіжних вчених

В українському мовознавстві концепт ХЬО є досить малодослідженим. Його згадують китаєзнавці в контексті соціальних та сімейних відносин в Китаї через вплив конфуціанства на соціальний устрій сучасного Китаю та частини Азії. Так, Л. Пойнар (2013) описує концепт “синівської шанобливості” у мовній картині світу китайського етносу. А в сферу дослідження українських кореезнавців концепт шанобливості ХЬО входив зазвичай тільки в контексті сімейних відносин, а не соціального устрою в цілому. Наведемо деякі з досліджень українських кореезнавців, що безпосередньо торкаються теми концепту шанобливості ХЬО.

Період другої династії Чосон (1392 – 1910), заклав основи корейської традиції та багатьох світоглядних ідей і саме конфуціанство стає ідеологією царства Чосон.

Саме в цей час формуються такі важливі ідеї як, благородна людина, синівське шанобливе ставлення, ієрархічність, старший – молодший – середній, чоловік вище жінки, жінка не може бути вище чоловіка та інші. Важливі основи корейської культури, були закладені в цей період і дійшли аж до наших днів (Семенюк, 2013).

Традиційно корейська сім'я вважається патріархальною, але головна цінність корейського суспільства зазнала змін. В минулому основним осередком суспільства був клан, який складався з багатодітних сімей, що мають кровні зв'язки за чоловічою лінією. Права мали тільки чоловіки, роль жінок у суспільстві полягала у продовженні роду, тому перевага в сім'ї віддавалася хлопчикам. Основним регулятором сімейних стосунків було «хьо» — «синівська шанобливість»: дітей до батьків, дружини до чоловіка, молодшого до старшого. Сімейні цінності вважалися важливішими за державні. Конфуціанська філософія стверджує, що тільки в сім'ї, в спілкуванні з батьками і старшими братами, людина примножує такі важливі якості, як любов до батьківщини і почуття справедливості, що необхідні для державної служби. Синівська шанобливість поширювалася також на стосунки держави з народом: суспільство вірно служило уряду, а держава піклувалася про свій народ (Постолак, 2019).

Як ми бачимо, українські корезнавці підкреслюють укорінення ідеології шанобливості ХЬО саме через вплив конфуціанської ідеології на корейський народ, а також окреслюють сферою його впливу переважно коло сім'ї. Однак існують і інші, сучасні дослідження, які вбачають концепт ХЬО як той, що впливає саме на соціальний устрій сучасної Кореї.

Категорія ХЬО (孝) – це досить складна філософія у культурі корейців, що є не простою для розуміння іноземцями, вихідцями з іншого цивілізаційного світу. Цю

категорію необхідно сприймати як одну з особливостей соціального устрою Кореї, як стрижневий елемент корейської культури, як початкову складову корейського суспільства. Крім того, категорію ХЬО варто сприймати в якості універсального регулятора стосунків та ставлення одне до одного в корейському суспільстві. Однак, і сьогодні багато корезнавців, особливо західних, вважають, що категорія ХЬО – це явище, що відноситься лише до категорії етики сімейних відносин, що не є цілком коректним, адже ця категорія проявляється на рівнях стосунків індивідуумів в суспільстві загалом, стосунків та ставлення людей одне до одного на роботі і навіть у ставленні громадян до влади та держави в цілому (Кан, Д. С., & Стелюк, М., 2024).

Концепт ХЬО, окрім свого традиційного значення у сфері сімейних стосунків, відіграє фундаментальну роль у всіх соціальних структурах корейського суспільства. Він функціонує як універсальний регулятор взаємовідносин не лише в рамках родини, але й у взаємодії між громадянами та державними інституціями. Зокрема, ХЬО можна розглядати як основу для формування культури поваги, підпорядкування та відповідальності на різних рівнях суспільної ієрархії, що впливає, в тому числі, на вербалізацію поваги, на суфікси та індикатори ввічливості в сучасній корейській мові. Водночас, цей концепт допомагає підтримувати соціальну гармонію через акцент на взаємній шанобливості та обов'язку перед старшими й навіть оточуючими, що буде детальніше розглянуто в подальших розділах цієї роботи.

У контексті корейської історичної традиції, синівська шанобливість ХЬО (ᄉ) також стала важливим елементом конфуціанської ідеології, що впливала на політичну і соціальну структуру держави. Поширення шанобливості ХЬО поза межами родини свідчить про глибокий зв'язок шанобливості ХЬО із суспільним порядком, де зберігається чітка ієрархія та відповідальність кожного члена суспільства перед старшими та керівництвом. Це дозволяло зберігати стабільність у корейському суспільстві протягом багатьох століть, оскільки громадяни, дотримуючись принципів ХЬО, виконували свої обов'язки та шанували авторитет.

Звертаючись до досліджень концепту або ідеології шанобливості ХЬО серед зарубіжних вчених, ми знаходимо дослідження Б.Л. де Менте про сучасну корейську культуру. Де Менте та Кінгдон (2018) наголошують, що “синівська шанобливість

ХЬО (孝), є важливою культурною цінністю, яка відіграла значну роль у формуванні корейського суспільства. Ця концепція, що виникла під впливом конфуціанства, підкреслює обов'язок дітей поважати своїх батьків і дідусів та підтримувати їх протягом життя. І хоча синівська шанобливість, можливо, існувала в Кореї ще до поширення конфуціанства, саме конфуціанській культ поклоніння предкам зробив цю цінність центральною частиною корейської соціальної системи. Згідно з корейськими психологами, в традиційному корейському суспільстві діти вважалися продовженням своїх батьків, а не окремими особистостями. Це означало, що між дітьми і батьками існував нерозривний духовний, емоційний і інтелектуальний зв'язок, який не можна було розірвати. Ця система вимагала від дітей джонджунг (존중), або «поваги», та безмежної відданості своїм батькам і предкам в обмін на турботу, яку вони отримували від них”. Де Менте та Кінгдон (2018) описують, зокрема, що особливо багато вимог ставилося до старших синів, які мали обов'язок продовжувати сімейну лінію і піклуватися про пам'ять померлих батьків і дідусів. У цій системі люди мали багато обов'язків, але мало прав, вони мусили ставити сім'ю на перше місце і підкорятися авторитету сімейного патріарха та владі. Синівська шанобливість підкріплювалася суворим поклонінням предкам, що означало, що обов'язок шанобливості перетинав межі життя і смерті, об'єднуючи покоління в нерозривний зв'язок. Зі змінами в корейській культурі, зокрема з введенням соціальної рівності та демократичних принципів, синівська шанобливість ХЬО продовжує і в наш час залишатися важливою частиною корейського суспільства, при цьому сім'я переважає над індивідуальністю.

Макс Вебер у своєму обговоренні релігії в Китаї зазначив, що синівська шанобливість є «абсолютно первинною чеснотою», «чеснотою, з якої випливають всі інші» (Weber, 1951, pp. 157–58).

В буддизмі, серед китайських дослідників, шанобливість ХЬО також багато разів згадується та обґрунтовується, але тільки в контексті шанобливості в межах сім'ї. Зокрема, згідно з дослідженнями Гуан Сінь, ще в стародавніх буддистських текстах, як-то “Сутри Агама”, можна знайти чимало згадувань про “шанобливе ставлення до батьків” та “відячність за доброту батьків”. Наприклад, у китайському

перекладі «Екотара Агама» (Zengyi ahan jing 增一阿含經) є такі слова: «Доброта батьків велика, їхня виховна прихильність глибока. 父母恩重, 育養情甚» і «З цієї причини батьки принесли велику користь своїм дітям, їхня доброта у вихованні глибока, від грудного вигодовування до обіймів і носіння дитини. Потрібно відплатити за цю доброту; немає жодного виправдання, щоб не відплатити за неї 所以然者, 父母生子多有所益, 長養恩重, 乳哺懷抱, 要當報恩, 不得不報恩» (Guo, 2023, The Buddhist Concept of “Filial Piety” in the Context of Early Chinese Buddhist Scripture Translation).

Звернувшись в подальшому до буддистських сутр, ми знаходимо детальний опис ранньої буддистської родинної етики з точки зору вшанування батьків у шести напрямках в «Шігаловада-сутра».

Які п'ять речей повинен робити син, щоб вшанувати своїх батьків? Перше – робити підношення, щоб їх не бракувало; друге – розповідати батькам, що ти робиш; третє – бути слухняним у тому, що роблять твої батьки; четверте – не порушувати наказів батьків; і п'яте – не залишати законну справу своїх батьків без наступника. Коли людина є сином, вона повинна шанувати своїх батьків цими п'ятьма речами і батьки будуть шанувати свого сина п'ятьма речами. Що це за п'ять речей? Перше – зробити так, щоб син не чув зла; друге – показати йому хороше місце; третє – любити його до глибини душі; четверте – шукати для нього хорошого шлюбу; п'яте – завжди забезпечувати його потреби. Якщо ти будеш слухняний і шанобливий до своїх батьків, ти будеш у мирі з ними і не матимеш страху (Guo, 2023, The Buddhist Concept of “Filial Piety” in the Context of Early Chinese Buddhist Scripture Translation).

Чунг & Гілберт (2023) в дослідженні “Стан соціального добробуту Кореї” досліджують шанобливість ХЬО на прикладах 961 практичного втілення шанобливості, підкреслюючи, що в ході дослідження “найвидатнішими аспектами, що лежать в основі синівської шанобливості, були повага, відповідальність, сімейна гармонія та жертвовність”.

Арнольд Тойнбі сказав “Сімейна система в Кореї, що ґрунтується на чесноті синівської шанобливості, є найбільшим спадком в історії людства, який я безумовно хотів би взяти з собою, коли піду на небеса” (KoreaTimes, 2008).

Однак, переважна більшість зарубіжних вчених, які досліджували концепт шанобливості ХЬО розглядали його лише в контексті сімейних відносин, вбачаючи в цьому бажання уряду Кореї сприяти піклуванню про старших молодшими в сучасному “старіючому” корейському суспільстві, або як “пережиток минулого”, прояви якого можна нечасто побачити в сучасному модернізованому корейському суспільстві. Тому тема шанобливості ХЬО як одного з ключових аспектів сучасного суспільства серед українських вчених є малорозкритою та потребує більшого дослідження і уваги.

Концепт шанобливості ХЬО, незважаючи на малодослідженість в українській та зарубіжній лінгвістиці та культурології, залишається важливим феноменом для розуміння корейської соціальної структури. Шанобливість ХЬО відіграє ключову роль у формуванні етичних норм і традицій, які значною мірою впливають на всі сфери життя корейського суспільства, починаючи з родини і завершуючи державною ієрархією. Це свідчить про те, що шанобливість до старших є не лише сімейною чеснотою, але й універсальним принципом, який формує суспільні взаємовідносини та забезпечує соціальну гармонію.

Системний підхід до вивчення ХЬО, розглянутий через призму історичних і соціальних аспектів, допомагає зрозуміти його глибокий вплив на корейську культуру. Незважаючи на те, що сучасне суспільство зазнає змін, що викликані глобалізацією і демократичними тенденціями, концепт ХЬО продовжує залишатися стрижневим елементом культури Кореї.

1.3. Досвід дослідження концепту ХЬО серед корейських вчених

Саму концепцію шанобливості добре описує ієрогліф 孝 (효), де син тримає батька або матір на собі в спеціальній для цього підставці, або просто на спині. (Рис. 1.3). Саме так уявляють собі корейці шанобливість ХЬО 孝 й так зображують, зокрема, в підручниках для іноземців з вивчення корейської мови (서울대 한국어 5A, 2012, 78쪽).

Рис. 1.3 Син тримає батька або матір на собі в спеціальній для цього підставці, або просто на спині, візуальне зображення ієрогліфу 孝 ХЬО в підручнику для іноземців 서울대 한국어 5A, 2012, 78쪽.

Саме з підручників з корейської мови іноземці і набувають перші знання про концепцію ХЬО в корейській мовній культурі світу. Наприклад, в підручнику Сеульського університету з корейської мови (서울대 한국어 5A, 2012, с. 78), ХЬО описано як “обов’язок дітей доглядати за батьками, не важливо, близько ти

знаходишся до них, чи здалеку, головне показувати, що ти живеш здоровим і щасливим життям, що приносить їм спокій на душі”. А також “вияв шанобливості – це проявляти інтерес до батьків, бути уважним до них, бо люди з віком слабшають і духом і тілом, тому подібно до того, як ми в дитинстві спиралися на батьків, шанобливість (хьо) – це робити так, щоб батьки могли покладатися на нас та вірити нам”. Можна зробити висновок, що в свідомості корейців прагнення проявити шанобливість було однією з найголовніших чеснот, або навіть найголовнішою.

Вважається, що ідеологія шанобливості ХЬО (효사상) прийшла в Корею з Китаю від конфуціанства із її родоначальником Конфуцієм. Однак, існує й інша точка зору, що саме конфуціанство успадкувало ідеологію людяності та шанобливості від корейських джерел, а саме від ідеології “людини, яка живе заради блага інших” 홍익인간. З цього приводу ведуться суперечки в корейському науковому світі через репутацію автора на ім'я І Ю Ріп, який безпосередньо обґрунтував цю теорію, засновуючись на легенді про засновника Кореї Тангуна, але в нашій роботі ми вперше приведемо ці трактати, зважаючи на те, що не можемо перевірити їх первісність в історичній перспективі та існуючу думку про їх попередність перед конфуціанством та наукові статті (Kim, 2018, с. 17), які наполягають на їх достовірності. В них зазначається, що “Імператор Тангун Вангом (단군왕검황제) заснував Стародавній Чосон (고조선) і через «Вісім Уроків» (팔조교) та «366 справ людства» (인간366사) продовжив уроки шанобливості до батьків, даровані Ханіном Небесним Імператором (한인천제) та Хануном Небесним Царем (한웅천왕). Таким чином, якщо говорити про основну філософію, то це філософія доброчинності та шанобливості до батьків (인효사상), а якщо говорити про основну освіту — то це освіта, заснована на доброчинності та шанобливості (인효교육). Конфуцій (공자) успішно прийняв ці принципи і систематизував їх у своїй доктрині конфуціанства (유교). Проте, всі ці філософські принципи містять в собі ідею Хонік Інган (홍익인간), яка походить із тексту Чонбуген (천부경).” Однак ми не можемо до кінця наполягати на достовірності цього твердження, тому лише наведемо тезу, що допускає таке припущення (김, 2013, с. 180).

Звернемося до офіційно визнаного Конфуціанства, яке широко розписує концепт ХЬО як той, що лежить не тільки в основі родини, а й держави.

В конфуціанстві “Канон синівської шанобливості (효경)” є одним з “Тринадцятикнижжя” – 13 канонічних творів, датованих приблизно 10-13 ст. Якщо розглянути ключові принципи, які описані в “Каноні синівської шанобливості”, то вони полягають в повазі та турботі про батьків, забезпечуючи їхні потреби та комфорт, в слухняності, де діти мають виконувати настанови своїх батьків, шанобливості не тільки по відношенню до батьків, але й до старших членів родини та суспільства і у вшануванні пам’яті предків через ритуали та обряди. Розглянемо також деякі цитати з “Канону синівської шанобливості”. “어버이에게 효(孝)를 다하는 마음으로 임금을 섬기면, 그것이 곧 충(忠)이 된다. 충효는 두 개가 아니다.” “Якщо служити королю з тією ж відданістю, з якою шануєш батьків, це і є вірність. Вірність і шанобливість – це одне і те ж саме.” Ми можемо через це побачити, що шанобливість ХЬО лежить в основі ієрархічності корейського суспільства, звідси витікає багато інших аспектів шанобливості, зокрема, повага до усіх старших в суспільстві та індикатори ввічливості, що вербалізують шанобливість в повсякденному житті, які ми розглянемо в подальших розділах цієї роботи. Однак тут слід наголосити, що шанобливість ХЬО в “Каноні синівської шанобливості” не розглядається як сліпе слідування волі батьків, вона наполягає на важливості власного судження та, за потреби, допомоги дітей в тому, щоб повернути батьків на “правильний шлях”, в тому, щоб діти не “заплющували очі” на неправильні чи несправедливі вчинки батьків чи навіть короля чи оточуючих, а намагалися “достукатися” до них з моральної та етичної точки зору. Так, в “Каноні” говориться: “불의에 당면했을 때에는 아들은 아버지에게 또 신하는 임금에게 간쟁하지 않을 수 없다. 그러므로 불의 앞에서는 간쟁해야 한다. 아버지의 명령에 무조건 복종하는 것을 어찌 효라고 하겠는가.” “Коли стикаєшся з несправедливістю, син повинен волати до батьків, а підданий до короля, вказуючи на несправедливість. Тому, перед лицем несправедливості потрібно взивати та волати. Як можна називати шанобливістю лише безумовне підкорення наказам батька?” (성동호, 1986). Також

“Канон синівської шанобливості” навчає, що не можна завдавати шкоди своєму тілу, бо ми отримали його від батьків і предків.

Якщо звернутись до трактування шанобливості ХЬО серед корейських вчених, то одними з ключових фігур в розповсюдженні шанобливості ХЬО на терені Кореї були Юльгок (율곡) та Твеге (퇴계), які в XVI столітті займались дослідженням шанобливості. Юльгок встановив стандарт синівської шанобливості ХЬО протягом свого життя, на прикладі своєї родини та виклав його в своїй праці Тонгогеса (동거계사), яку він написав, коли пішов у відставку та переїхав жити разом із 100 членами родини та родичами. Головні принципи Тонгогеса полягають у виконанні боргу шанобливості, поваги, покори, ніжності, любові та щирості (유희, 2016, с. 76), (I.-S. Kim, 2019, с. 158).

Юльгок казав, що “형과 아우는 부모의 몸으로부터 나뉘어 태어났으니 한몸과 다르지 아니하다. 서로 사랑하여 조금도 내 것 남의 것 하는 마음 없이 진실로 사랑하여 살지어다.” “Брати і сестри народилися від тіла батьків, тому вони й самі є одним тілом. Потрібно любити один одного та жити с серцем, де взагалі не розділяєш на своє та чуже та щиро любити один одного”. Наведемо 7 основних принципів трактату Юльгока про синівську шанобливість ХЬО: 1. “부모에게 효도하고 정성으로 제사를 받들 것” “Бути шанобливим по відношенню до батьків та щиро робити приношення предкам.” Також в цьому пункті наголошувалось, що треба з повагою ставитися й до тих, хто є старшим за вас за положенням. 2. “홀로 된 형수를 일가의 으뜸으로 받들 것” “Якщо старша невістка залишилась сама, то вважати її за голову родини. 3. “사사로운 재물을 두지 말 것” “не мати тільки особистого майна”.

4. “아내와 소실을 모두 지극하게 대할 것” “з повагою ставитися до дружини та до дружин молодших братів у родині”. 5. “웃어른을 공손히 섬길 것” “з повагою ставитися до старших”. В цьому пункті наголошувалось, що важливо не лише ставитися з повагою до старших, а що шанобливість починається саме з щирого ставлення, що саме з щирого ставлення з’являється довіра у відносинах. А шанобливе ставлення до батьків поширюється й на мислення і ставлення до оточуючих.

6. “삼촌과 사촌형제들을 어버이와 친형제의 예로 사랑할 것” “Любити дядьків і двоюрідних братів, як рідних батьків і братів”. 7. “일가가 모두 화동할 것 등을 간곡히 타이르고 있다”. “Прагнути до єдності і злагоди в родині”. Юльгог підкреслював необхідність любові старший до молодших, в тому числі начальства до підлеглих, любов батьків до дітей, любов між родичами, між братами й між дружинами (“동거계사(同居戒辭)”). У своїй праці 성학집요 Юльгок казав, що “синівська шанобливість, повага та милосердя означають, у першу чергу, вдосконалювати себе та навчати свою сім’ю вдома. Отже, спосіб, яким народ служить королю, служить старшим, і яким король керує багатьма людьми не відхиляється від цього методу. Це причина того, що родиною керують зверху, а вчення встановлюють знизу.” Він казав, що шанобливість ХЬО – це спосіб служити королю, повага – це шанувати старших, а щирість та доброта – це спосіб керувати підлеглими (공, 1995, с. 225). Його трактати стали основою ієрархії в сучасному корейському суспільстві та основою корейського стандарту шанобливості, все більше відокремлюючись від шанобливості, що була принесена конфуціанством. У своїх працях Юльгок вірив, що саме сім’я найбільше впливає на мир в суспільстві та нації.

В буддизмі походження концепції шанобливості ХЬО пояснюється через легенду про принцесу Барі, яка показала приклад шанобливості до батьків, пожертвувавши своїм життям, незважаючи на те, що батьки відмовились від неї в дитинстві. Принцеса Барі, на думку багатьох дослідників, стала культурним прототипом шанобливості (정, 2023).

Багато корейських вчених досліджували причини такого широкого сприйняття шанобливості корейцями, зважаючи на поширеність шанобливості ХЬО на терені Кореї, а також співіснування з цієї перспективи багатьох релігійних течій одночасно – конфуціанства, буддизму, християнства та шаманізму. В культурі Кореї в багатьох аспектах вони переплітаються та складають сучасний симбіоз різних релігійних течій, при цьому сприйняття концепту шанобливості ХЬО залишається для них спільною культурою усього суспільства. Зокрема, Мін (2016) в книзі “Корейські релігії в співвідношенні: конфуціанство, буддизм та християнство” описує різні

перспективи появи та взаємодію конфуціанства, буддизма та християнства в Кореї та описує, в тому числі, що за документами Нео-конфуціанців 18-го століття причина того, що нео-конфуціанці були готові прийняти католицизм полягала в тому, що він, на їх думку, відповідав запитам конфуціанської доктрини, в якій саме шанобливість ХЬО була центральною чеснотою і головним принципом світосприйняття, через те, що католицизм наголошував на Богові як Отці, що на їх думку, означало, що треба бути шанобливим до найбільшого нашого батька – Бога.

Видання The Korea Times в статті “Синівська шанобливість: найбільший спадок Кореї” приводить дев'ять основних аспектів практики синівської шанобливості в Кореї — “захист власного тіла, служіння батькам, повага до батьків, слухняне виконання їхніх настанов, підтримка батьків, коректне вказування на їхні помилки, досягнення успіху, вшанування чеснот батьків та принесення жертвоприношень на їхню честь (KoreaTimes, 2008)”.

Існує багато сучасних досліджень, статей та дисертацій на тему шанобливості ХЬО. Наприклад, сучасні дослідники кажуть, що “효도는 자녀가 부모에게 봉사하고 희생하는 것이 아니다. 효도는 자녀의 행복을 지키기 위한 노력이다. 사람들은 무조건적인 사랑을 받는 것이 행복이고 모두와 하나라는 것을 깨닫고 모두와 하나가 된 상태로 사는 것이 행복이다. 이 둘을 동시에 달성할 수 있는 것이 효도이다. 또한 부모에게 효도를 하는 사람은 성공을 한다. 부모에게 효도하는 사람은 건강하고 장수한다. 부모에게 효도하는 사람은 위협에서 벗어날 수 있다.” “Синівська шанобливість полягає не в тому, щоб діти служили своїм батькам і жертвували заради них. Синівська шанобливість — це прагнення захистити щастя дітей. Люди щасливі отримувати безумовну любов, а щастя полягає в усвідомленні того, що вони єдині з усіма і живуть у стані єдності з усіма. Здатність досягти обох станів одночасно і є синівською шанобливістю ХЬО. Крім того, успішними є ті люди, які є шанобливими до своїх батьків. Люди, які вірні своїм батькам, здорові і живуть довго. Люди, які віддані своїм батькам, можуть уникнути небезпеки (○], 2017, с.130)”.

Синівська шанобливість полягає в тому, щоб “шанувати своїх батьків і віддячити їм за їхню милість, а з часом досягти успіху в житті і зробити собі ім'я, а

також зробити ім'я своїх батьків відомим світові, служачи королю або нації (박, 2014)”.

Сучасні корейські дослідники кажуть, що “우리 민족에게 있어 효는 ‘자녀의 도리’이기에 앞서 ‘인간의 도리’ 였으며 부모와 자식간의 관계를 넘어선 공동체 유지의 핵심 윤리였습니다.” “Для нашого народу синівська шанобливість є “людською чеснотою” ще до того, як вона є “чеснотою дитини”, і вона є основним елементом етики для підтримки суспільства, яка виходить за рамки стосунків між батьками і дітьми” (김기덕, 조관연, 김영애, 신광철, 전윤경 & 고기정, 2004). Цим вони ще раз наголошують, що шанобливість ХЬО не є поняттям суто поваги до батьків в межах однієї родини, а є саме елементом підтримки взаємоповаги та порядку, довіри у суспільстві.

Концепт синівської шанобливості ХЬО в корейській культурі має глибокі історичні корені та відіграє ключову роль у формуванні морального та етичного фундаменту суспільства. Одним з найважливіших аспектів ХЬО є ідея, що повага до старших не обмежується лише родинними стосунками, а поширюється на весь соціум. Виховання дітей у дусі шанобливості до батьків є не лише показником родинної єдності, але й інструментом підтримки соціального порядку. Цей підхід відображає суспільний та колективний характер корейської культури, де добробут суспільства переважає над індивідуальними інтересами.

Сучасні дослідження серед корейських вчених підкреслюють, що концепт ХЬО трансформується з плином часу, але залишається актуальним. На відміну від традиційних уявлень про необхідність жертвування дітьми на користь батьків, сьогодні підкреслюється взаємна підтримка між поколіннями. Дослідники акцентують увагу на тому, що синівська шанобливість є важливим чинником для гармонійного існування як родинного кола, так і всього суспільства. Таке нове розуміння ХЬО сприяє більш демократичному підходу до родинних взаємин, де кожен член родини бере активну участь у підтримці інших.

Корейські науковці також звертають увагу на роль ХЬО в духовному розвитку людини. Вважається, що шанобливе ставлення до батьків є шляхом до морального

вдосконалення та самопізнання. Відданість старшим поколінням виступає своєрідним зразком для наслідування молодшими поколіннями і через це формується атмосфера взаємної підтримки та довіри. Таким чином, шанобливість до батьків не тільки забезпечує гармонію в родині, але й сприяє побудові стабільного та здорового суспільства.

Зважаючи на різні точки зору корейських вчених, концепт синівської шанобливості ХЬО залишається фундаментальним аспектом корейської культури та суспільства. Від традиційних конфуціанських ідей до сучасних інтерпретацій, шанобливість ХЬО еволюціонує, але зберігає свою центральну роль у регуляції як сімейних, так і суспільних взаємин. Вона є основою соціального порядку, гармонії та морального виховання. Корейські вчені розглядають ХЬО не лише як елемент поваги до батьків, а й як основу для розвитку етики у взаєминах між громадянами, що дозволяє підтримувати стабільність і цілісність корейського суспільства.

Висновки до розділу 1

У першому розділі цієї роботи ми розглянули теоретичні засади дослідження концепту у сучасному мовознавстві. Особлива увага приділялася працям ключових філософів таких як Імануїл Кант, Арістотель, Томас Гоббс і Чарльз Пірс, які досліджували роль концептів у пізнанні та формуванні світогляду. Було проаналізовано визначення концепту в українській лінгвістиці на основі робіт І.В. Семенюка, М.В. Постолакі та дослідженні О. Селіванової, які розглядали концепт як когнітивну та культурну одиницю.

Серед українських вчених ми торкнулися статті Кан Ден Сіка та М. Стелюк, які акцентують увагу на ролі ХЬО не лише у родинних стосунках, але й у соціальних та державних структурах. Серед зарубіжних вчених було проаналізовано роботи Б. Л. де Менте і Л. Кінгтона, Мін А.К., які досліджували концепт ХЬО у контексті корейської релігії та культури. Серед корейських дослідників концепту ХЬО було згадано таких відомих філософів, як Юльгок та Тхеге, які в XVI столітті

систематизували конфуціанську ідею шанобливості у своїх творах, а також велику кількість сучасних досліджень корейських вчених на тему шанобливості.

РОЗДІЛ 2

КОНЦЕПТ ШАНОБЛИВОСТІ ХЬО В РІЗНИХ АСПЕКТАХ КОРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

У цьому розділі ми розглянемо різноманітні підходи до дослідження концепту шанобливості ХЬО, спираючись на методи історико-культурного аналізу, літературознавчі дослідження та вивчення кінематографічних творів. Особливу увагу буде приділено тому, як цей ключовий елемент конфуціанської етики став моральною основою корейського суспільства та вплинув на його сучасний культурний і соціальний ландшафт.

Розділ складається з кількох підрозділів, які охоплюють різні аспекти дослідження концепту ХЬО. Спочатку у підрозділі 2.1 ми розглянемо методи дослідження концепту ХЬО, у підрозділах 2.2 і 2.3 буде проаналізовано його відображення в корейських казках, легендах і кінематографі. Підрозділ 2.4 присвячений дослідженню концепції ХЬО у сучасній літературі та поезії. У підрозділі 2.5 розглянемо вислови видатних історичних постатей, а завершить розділ підрозділ 2.6, який досліджує вплив концепції ХЬО на повсякденне життя корейців.

2.1. Методика дослідження концепту ХЬО

У своїй роботі ми використали наступні лінгвістичні методи дослідження концепції ХЬО:

- польовий метод, який за полягає в систематизації та інтерпретації мовного матеріалу, де головною засадою цього методу є системність. Ми сформулювали наочну модель асоціативних зв'язків на основі нашої вибірки вербалізації концепції ХЬО з корейських казок, легенд, фільмів, ідіом та фразеологізмів. Зокрема, наше лексико-семантичне поле відрізнялось чіткою неперервністю позначеного смислового простору, а номінативне поле концепту

складалось з фразеологічних одиниць, ідіом, контекстуальних синонімів та образних номінацій. Систематичний підхід до вибору матеріалів (казок, легенд, фільмів, ідіом) дозволяє створити чітку модель асоціативних зв'язків та взаємодій між культурними, мовними та соціальними аспектами. Цей метод допоміг виокремити структури, що відображають концепт ХЬО, а також проаналізувати їх через функціональні одиниці мови;

- вибіркового методу, в якому для генеральної сукупності матеріалу ми знайшли більше 116 мовних одиниць, а в вибіркочу сукупність увійшло 36 ідіом, 22 фразеологічні вирази, 33 лексичні одиниці (іменники, дієслова, прикметники), а також 25 старих та сучасних імен, утворених на основі кореня $\bar{\text{X}}$, або ж які опосередковано включають в себе ієрогліф ХЬО. Цей метод допомагає сфокусуватися на найбільш релевантних прикладах для глибшого аналізу;

- метод контекстуального аналізу, який за Алексенко (2020) передбачає “найбільшу увагу до тексту як форми вираження авторського суб’єктивного трактування об’єктивного світу”, де контекстуальний аналіз “є сукупністю процедур, спрямованою на встановлення статусу тексту відносно інших текстів, його значимості в соціокультурному контексті, а також на реконструкцію авторського (комунікативного) задуму, мотивів і цілей, загального змісту, рецептивної спрямованості тексту тощо” (с.21). Ми відтворили обидва етапи – контекстуалізацію, в якому виявили “систему безперервного контексту, в межах якого здійснюється розвиток відповідної теми й розкриття концепту тексту” й інтерпретували авторську мету та загальний вплив на реципієнта-читача. Контекстуальний аналіз забезпечив важливе розуміння значення мовних одиниць у соціокультурному та історичному контексті. Він дозволив дослідити, як концепт ХЬО інтерпретується та передається через тексти, і як він відображає авторське трактування та впливає на читача чи глядача. Цей метод дозволив вивчити тексти (казки, легенди, фільми) не лише з точки зору змісту, але й через їх культурну значущість;

- функціональний метод, який, передбачає дослідження мови в дії, у процесі функціонування з огляду на цілеспрямовану природу мовних одиниць і явищ. Ми дослідили, як концепт шанобливості втілюється у повсякденних мовних

одинацях (гонорифічні дієслова, суфікси, індикатори ввічливості) та як він впливає на взаємодію між людьми в корейському суспільстві. Це дало змогу зосередитися на прагматичних аспектах використання концепту в реальному житті;

- описовий метод, зокрема, прийом зовнішньої інтерпретації, який дозволив розглянути зв'язки між мовними одиницями та їх значеннями в контексті корейської культури, реалій і мислення;

- метод семантичного аналізу, який ґрунтується на теоріях семантики, що досліджують значення слів і фраз у мові. Цей метод дозволив детально проаналізувати лексичні одиниці з коренем ㅁ (ХЬО) в корейській мові, досліджуючи їх семантичне наповнення та відтінки значення. Семантичний аналіз допоміг краще розуміти різні значення та відтінки шанобливості в різних контекстах. Він також дозволив структурувати та систематизувати мовні одиниці, що належать до концепту ХЬО;

- когнітивний метод, який вивчає взаємозв'язок між мовою та мисленням. Цей метод допоміг дослідити когнітивну структуру концепту ХЬО в свідомості носіїв мови, зокрема, як цей концепт впливає на їхні уявлення про стосунки з батьками та старшими. Когнітивний підхід дозволив вивчати, як концепт шанобливості організовує мислення та поведінку у різних соціальних ситуаціях.

2.2. Дослідження концепту ХЬО на прикладі пояснення його через корейські казки та легенди

Розглянемо пояснення концепту ХЬО на прикладі корейських казок та легенд.

Для початку розглянемо одну з найвідоміших корейських легенд – “Легенду про Щімчон” (심청전), яка є невід’ємною частиною корейської культури та виховання нації (함께 배우는 건국 한국어 4, 2016, с. 203-206).

"Легенда про Щімчон" розповідає про дівчину на ім'я Щімчон, яка жила в Кореї разом зі своїм сліпим батьком Щімбоном. Мати дівчини померла, коли вона була ще дитиною і Щімчон самовіддано доглядала за батьком. Одного дня батько дізнався, що може повернути зір, якщо пожертвує 300 мішків рису храму. Щімчон,

дізнавшись про це, вирішила допомогти батькові, незважаючи на те, що така кількість рису була недосяжною для бідної родини.

Вона продала себе купцям, які шукали дівчину для жертвоприношення морському дракону, і отримала 300 мішків рису для пожертви. Після того, як її кинули в море, вона винирнула у великій квітці лотоса і цю квітку люди принесли як приношення королю. Король, зачарований красою Щімчон, взяв її за дружину. Дізнавшись про тугу Щімчон за батьком, король влаштував свято для сліпих, сподіваючись знайти її батька. Батько Щімчон прийшов на свято і під час зустрічі з донькою від здивування, неймовірним чином повернув собі зір.

Щімчон і її батько возз'єдналися і вони жили щасливо разом. Ця історія стала символом шанобливості, самовідданості та любові до батьків у корейській культурі. Її інтерпретацію можна знайти в усіх видах корейського мистецтва: від пісень та казок і фільмів (тільки одних екранізацій фільму існує більше 5 штук), до балетних постановок тощо.

Наступним твором розглянемо легенду про Принцесу Барі (바리공주). У легенді про Принцесу Барі розповідається про те, як вона народилася сьомою дочкою короля Огві та його дружини Гільде. Оскільки король не хотів сьому дочку, він наказав покласти її в скриню та викинути в море. Старі люди, які жили на березі, знайшли дитину й виростили її. Коли Барі виповнилося п'ятнадцять років, її біологічний батько, король Огві, захворів, і віщун сказав, що вилікувати його можна лише за допомогою зілля з далекої країни Західного Раю. Король звернувся до своїх шести старших дочок, але всі вони відмовилися виконати небезпечну місію.

Тим часом Барі шукала своїх біологічних батьків і дізналася про хворобу короля. Вона вирішила вирушити в далеку подорож за ліками, пододала безліч випробувань і зрештою знайшла зілля. На шляху вона зустріла Муджансинга, з яким одружилася, перш ніж повернутися додому. Коли Барі повернулася, її батько вже помер, але вона встигла влити зілля йому до рота і він воскрес. Король нарешті визнав свою дочку й подякував їй за її жертвність. Після цього Принцеса Барі прожила щасливе життя й стала богинею у шаманській традиції.

З цієї буддистської легенди ми дізнаємося про важливість шанобливості ХЬО, як концепції глибокої поваги та самовідданої любові до батьків. Барі, незважаючи на те, що її покинули при народженні, проявила велику відданість і готовність жертвувати заради порятунку батьків. Це підкреслює моральний обов'язок дітей шанувати й піклуватися про своїх батьків, навіть якщо вони стикнулися з важкими обставинами.

У “Казці про шанобливу доньку Чі Ин (효녀 지은에 관한 설화) розповідається про дівчину на ім'я Чі Ин, яка була відома своєю надзвичайною відданістю та шанобливістю по відношенню до матері. Вона втратила батька ще в дитинстві й самотужки доглядала за матір'ю. Незважаючи на те, що їй було вже 32 роки, Чі Ин не виходила заміж, щоб постійно бути поруч з матір'ю, доглядаючи за нею і піклуючись про неї. Коли їй не вистачало коштів для утримання матері, вона працювала на різних роботах або навіть просила милостиню. Врешті-решт, відчуваючи відчай, вона вирішила продати себе в рабство, щоб отримати рис для матері. Протягом кількох днів вона працювала на господаря, а ввечері приносила їжу додому. Однак, мати відчула, що смак рису змінився і дізнавшись про самопожертву доньки, була глибоко засмучена. Вона плакала, шкодуючи, що через неї донька стала рабинєю і донька плакала разом із нею. Їхній плач розчулив місцевого вельможу, який викупив Чі Ин і надав їм достатньо їжі та одягу. Король, дізнавшись про відданість Чі Ин, нагородив їх зерном, будинком та звільнив від податків. З поваги до Чі Ин і її шанобливості до матері, село, де вони жили, було названо "Село Шанування" (“효양방(孝養坊)”, а її історію було передано навіть до імператора Китаю (효녀 지은 이야기 <사료로 본 한국사, б. д.).

Історія про Чі Ин з деякими розбіжностями в змісті, але з однаковою суттю згадується одразу в двох найдавніших історичних книгах – “Самгугсагі” (삼국사기) та “Самгугюса” (삼국유사).

Далі розглянемо казку "Нешанобливий син, що став шанобливим" (효자가 된 불효자). У давні часи в горах жило подружжя, яке довго не мало дітей, але згодом у них народився син на ім'я Гвінам. Батьки виховували його з великою любов'ю та турботою, але у процесі виховання батько часто жартував, навчаючи Гвінама бити

матір або батька, що дитина сприймала як гру. У міру дорослішання Гвінам продовжував ці дії, вважаючи їх проявом любові та поваги до батьків, що завдавало їм значної шкоди. Слава про це швидко поширилася селом, викликаючи осуд місцевих жителів, проте батьки вже не могли виправити ситуацію. Одного дня до їхнього дому прийшов мудрець Кім Сонбі, який, побачивши поведінку Гвінама, зрозумів, що дитина не знає, що таке справжня шана до батьків. Кім Сонбі взяв Гвінама до себе на кілька днів і продемонстрував йому правильну поведінку, засновану на повазі, турботі та слухняності. Спостерігаючи за вчинками мудреця, Гвінам усвідомив свої помилки та змінив свою поведінку, почавши з повагою ставитися до батьків. Незабаром його батьки померли і Гвінам, жалкуючи про свою попередню поведінку, вирішив три роки жити біля їхніх могил, щодня виявляючи шану. Під час свого останнього поклону він побачив сльози на очах тигрів, які охороняли могили, що символізувало прощення батьків. Казка підкреслює важливість правильного виховання, заснованого на шані та турботі, а також небезпеку неправильного розуміння цих понять (박, 2019).

Розглянемо приклад казки “Жаба та нешанобливий син” (두꺼비와 불효자). У давні часи жив бідний лісоруб, який через важку працю поступово почав хворіти і більше не міг рубати дерева. Щоб забезпечити свою родину, він щодня ходив до лісу і збирав опале листя та гілки, які використовував як паливо або продавав. Лісоруб жив із дружиною, трьома дітьми та старими батьками, про яких піклувався. Напередодні свята Чусок він сильно хвилювався, бо хотів нагодувати сім'ю, але через бідність це здавалося неможливим. Одного дня, коли він збирав листя в лісі, біля нього з'явилася велика жаба. На його здивування, жаба заговорила і назвала його справжнім чоловіком, а потім подарувала йому маленьку скриньку. Лісоруб приніс скриньку додому і відкривши її, знайшов там золото та срібло. Це багатство дозволило йому не лише організувати багатий стіл на Чусок, але й вилікувати своє здоров'я. Він зміг знову працювати і забезпечити свою родину. Чутки про його раптове багатство швидко розповсюдилися селом і дійшли до жадібного і жорстокого чоловіка на ім'я Намсі, який був відомий своєю нешанобливістю. Дізнавшись про лісоруба, Намсі вирішив сам зустріти жабу і отримати багатство.

Він пішов до лісу і, як і лісоруб, почав збирати гілки, очікуючи появи жаби. Однак, замість жаби його несподівано покусали багатоніжки, що викликало сильний біль і хворобу. Намсі не міг знайти ліків, щоб вилікуватися і страждав від високої температури. Уві сні до нього з'явився дух гір і сказав, що єдиним способом одужати є обіцянка стати шанобливим сином і добрим чоловіком. Намсі пообіцяв змінитися і після пробудження виявив, що його рани почали загоюватися. Відтоді він дотримувався обіцянки, ставши турботливим і шанобливим до своїх батьків та дружини. Зрештою, завдяки цьому він знову зміг повернутися до нормального життя і жити щасливо зі своєю родиною.

Казка “Шанобливий тигр” (효자 호랑이) розповідає про тигра, який так сильно перейнявся шанобливістю, що помер від горя. Одного разу, коли лісоруб рубав дрова в лісі, раптово з'явився тигр. Лісоруб дуже злякався і щоб врятуватися, збрехав тигру. Він сказав: "Ти мій брат, який помер кілька років тому і тепер переродився у тигра". Тигр повірив лісорубу і відпустив його. Відтоді тигр почав приносити лісорубу дикого кабана двічі на місяць. Одного дня померла мати лісоруба і тигр, вірячи, що вона була і його матір'ю, глибоко засмутився. Він так сильно тужив, що відмовлявся їсти кілька днів. Урешті-решт тигр помер від горя.

Наприкінці цієї короткої казки є гарний коментар від автора книжки про шанобливість ХЬО, де говориться, що в Кореї з давніх-давен велике значення надається шанобливому ставленню до батьків та старших, відомому як хьодо (효도). У цій історії ми знайомимося з тигром, який був відданий матері лісоруба, тому що вважав її своєю власною матір'ю. Автор приводить у приклад корейське прислів'я: "Якщо шанобливість до батьків абсолютна, трава виросте навіть на камені", яке означає, що щира повага і відданість настільки сильні, що навіть Бог буде зворушений і зробить неможливе реальним (Damron, J., & You, E., 2018).

Вивчення концепту шанобливості ХЬО на прикладі корейських казок і легенд показує, що ця тема є однією з ключових у традиційній корейській культурі. Існує велика кількість казок і легенд, у яких підкреслюється важливість шанобливого ставлення до батьків і старших, але в рамках цієї роботи було розглянуто лише шість найвідоміших прикладів. Казки та легенди, такі як "Легенда про Щімчон",

"Принцеса Барі", "Шаноблива донька Чі Ін", "Нешанобливий син, що став шанобливим", "Жаба та нешанобливий син" та "Шанобливий тигр", чітко демонструють, як корейська культура втілює та пропагує принципи синівської шанобливості.

Кожна з цих історій ілюструє різні аспекти самопожертви, любові та відданості, що є центральними елементами концепту ХЬО. У "Легенді про Щімчон" головна героїня готова пожертвувати собою, щоб повернути батькові зір, підкреслюючи безмежну любов до батьків, навіть ціною власного життя. У легенді про Принцесу Барі героїня, незважаючи на те, що була відкинута батьками при народженні, проявляє неймовірну відданість і готовність допомогти їм у скрутну хвилину. Ці приклади підкреслюють важливість родинних зв'язків і обов'язку перед старшими, навіть за складних обставин. Казки про Чі Ін, нешанобливого сина Гвінама та жабу також відображають важливість самовідданості й покори у відносинах між дітьми та їхніми батьками. Вони підкреслюють необхідність правильного виховання дітей, а також небезпеку нехтування цими моральними принципами. Легенди навчають, що шанобливість до батьків може стати джерелом винагороди або покарання в залежності від поведінки дітей.

Таким чином, ці казки та легенди не лише розкривають важливість концепту ХЬО, але й сприяють його поширенню через покоління, виховуючи в людях почуття відповідальності перед батьками та суспільством. Казки на тему шанобливості ХЬО активно використовуються в освіті в сучасній Кореї, від дитячого садку до шкільної лавки, щоб виховувати правильні цінності поваги й шанобливості до оточуючих у молодого покоління. Завдяки цим історіям корейська культура підтримує високу моральну планку, яка відображається в реальному житті та сприяє підтриманню суспільних цінностей.

2.3. Дослідження актуальності концепту ХЬО на прикладі творів корейського кінематографу

Автори праці “Культура та контент ХЬО” (효문화와콘텐츠), аналізуючи корейські фільми з 1925 по 2004 роки на основі ключових слів ‘효성’, ‘효심’, ‘효도’, ‘효녀’, ‘효자’, ‘효부’, ‘불효’ виділили 45 фільмів за тематикою шанобливості (김기덕, 조관연, 김영애, 신광철, 전윤경 & 고기정, 2004). У виборці даної роботи розберемо приклади п’ятьох із них та ще 2 фільми, присвячені темі шанобливості ХЬО, які входять до десятки найпопулярніших фільмів Південної Кореї.

У фільмі "Материнська любов" (모성애) 1962 року режисер Ян Ін Ін розповідає історію жінки, яка стає мачухою в сім'ї після смерті свого чоловіка. Вона з любов'ю та турботою виховує дітей свого покійного чоловіка і ніхто з них не здогадується, що вона не їхня рідна мати. З часом діти дорослішають і, дізнавшись із офіційних документів про те, що вона насправді мачуха, вони ще більше починають поважати й шанувати її. Незважаючи на те, що діти дізнались про те, що вона є мачухою, жінка продовжує віддано піклуватися про дітей, як про власних. Фільм досліджує тему любові, відданості та сімейних стосунків та шанобливості ХЬО у складних життєвих умовах.

У фільмі "Наречена з гір" (산색시) 1962 року, режисер Пак Сан Хо показує історію жінки, яка після того, як її чоловіка забрали на примусову військову службу, змушена піклуватися про маленьку дитину та літню свекруху. Незважаючи на важкий характер свекрухи та всі труднощі життя в її домі, головна героїня виявляє глибоку відданість і турботу. Її самопожертва настільки зворушує свекруху, що та розкаюється у своїй поведінці. Пізніше чоловік повертається зі служби, а син, який був у Сеулі, повертається додому досягнувши успіху. Фільм досліджує теми сімейної шанобливості ХЬО, відданості, терпіння та внутрішньої сили жінки.

У фільмі "Я буду сьогодні королем" (오늘은 왕) 1966 року, режисер Кім Кі Дук розповідає історію молодого чоловіка, який, втрапивши матір і не маючи змоги знайти її, починає підозрювати свого батька у причетності до її зникнення. Водночас через складні взаємини з жінками батька, він поступово стає алкоголіком. Лише згодом він дізнається, що його мати перебувала у притулку через невиліковну хворобу. Після

цього відкриття герой починає розуміти внутрішні страждання батька та усвідомлює свої власні помилки. Розкайвшись, він обирає шлях виправлення.

Фільм "Я буду сьогодні королем" отримав високу оцінку як з боку критиків, так і глядачів, відображаючи соціальні реалії того часу. Він отримав кілька престижних нагород, зокрема, премію Блакитного дракону на 4-й церемонії за найкращу художню роботу, а також нагороди на кінофестивалі "Нам До" за найкращу жіночу роль другого плану, яку виконала акторка Юн Ін Джа. Крім того, акторка Нам Чон Им була удостоєна премії як найкраща нова акторка на корейській театральній та кінематографічній премії. Фільм "Я буду сьогодні королем" відображає високий соціальний інтерес до теми шанобливості та сімейних цінностей, щоб наново відкрити для себе тему шанобливості ХЬО, яка була особливо актуальна в період швидкої індустріалізації 1960-х років, коли суспільство прагнуло віднайти баланс між традиційними ідеалами та сучасними викликами, та й залишається актуальною зараз.

У фільмі "Тато і я" (아빠하고 나하고) 1974 року режисера І Вон Се розповідається історія хлопчика на ім'я Джесу, батько якого працює на графітовій шахті. Джесу, щойно вступивши до початкової школи, мріє про зимову куртку. Щоб заробити на неї, він допомагає годувати сільську корову та щодня відкладає по 10 вон. Однак одного дня через пустощі його друга Чіндока корова зникає і Джесу отримує прочухана від батька. Згодом корова повертається сама і з настанням зими Джесу нарешті отримує омріяну куртку. Разом із батьком вони вирушають на відвідини старших родичів, щоб вшанувати предків та старших родичів, але по дорозі їх застає снігова буря. Батько падає знесилений від холоду і Джесу, намагаючись його врятувати, зрештою помирає біля нього. На похороні Джесу його друг Чіндок читає надгробну промову, яка ще раз підкреслює його відданість і шанобливість до батька. З картиною "Тато і я" почали з'являтися картини на основі реальних історій, присвячені темі синівської шанобливості ХЬО.

Фільм "Фестиваль" (축제) 1996 року режисера Им Гвон Тхека є глибокою та емоційною розповіддю про сімейні стосунки, втрату та відновлення зв'язку між поколіннями. Головний герой, 40-річний письменник Лі Чжунсоп, отримує звістку

про смерть своєї матері, яка понад п'ять років страждала на деменцію. Він негайно повертається до рідного села для участі у похоронних обрядах. Смерть 87-річної матері викликає різні емоції у всіх, хто був із нею пов'язаний. Особливі почуття переживає невістка, яка роками доглядала за свекрухою. Її емоції коливаються між полегшенням і скорботою. Письменник намагається зрозуміти значення цієї втрати для себе і своїх близьких. На похорон приїжджає також журналістка Чан Херім, яка має написати статтю про творчість Чжунсопа, використовуючи нагоду переосмислити його літературний світ через призму втрати матері. Вона виступає в ролі спостерігача за подіями, записуючи все, що відбувається під час традиційних ритуалів.

Незважаючи на те, що похорон матері повинен об'єднати сім'ю, замість цього виникають конфлікти та образи. Напруга між родичами зростає, особливо через нерозуміння й претензії до Чжунсопа з боку племінниці, яка вважає, що той недостатньо дбав про матір. Проте, під час церемонії їхні суперечки поступово вщухають. Кульмінаційним моментом стає сцена, коли племінниця Йонсун читає казку, написану Чжунсопом, яка глибоко зворушує всіх присутніх, особливо її саму. Через ці рядки вона усвідомлює глибину почуттів свого дядька та його внутрішній світ. Після завершення похорону кожен із членів родини повертається до своїх буденних справ, зберігаючи у серці пам'ять про бабусю, її мудрість і любов. Ця подія не лише примирила родину, але й дала можливість переосмислити свої стосунки, відновити зв'язок між минулим і сучасним, між поколіннями (SBS Magazine, 1999).

У цьому фільмі важливу роль відіграє концепція шанобливості ХЬО, яка традиційно займає центральне місце в корейській культурі та ґрунтується на конфуціанських цінностях. Похоронна частина в "Фестивалі" особливо підкреслює цю концепцію. Як зазначено в діалозі між персонажами, конфуціанство хоч і не є класичною релігією, воно перетворило культ предків на свого роду релігійний обряд, де живі повинні зберігати пам'ять про своїх предків і виявляти до них шанобливість навіть після їхньої смерті. Тому похорон стає особливо важливою подією, що об'єднує живих із мертвими в символічному та духовному сенсі.

Так само, аспект шанобливості ХЬО гарно зображено у фільмі “Разом з богами: Два світи” (신과함께) 2017 року, режисеру Кім Йонг Хва, який станом на липень 2024 року залишається третім найприбутковішим фільмом в історії південнокорейського кінематографа, а також таким, який здобув більше ніж 10 нагород всередині Кореї та за її межами. Фільм звертає увагу на глибоку моральну цінність шанобливості до батьків. Основна сюжетна лінія зосереджується на персонажі Кім Джа Хонг, який все своє життя відчував провину за те, що не виявив достатньої шанобливості до матері. Він постає перед судом у потойбічному світі, але саме гріх нешанобливості стає найбільш серйозним випробуванням.

Нешанобливість (불효) розглядається як найбільший гріх у фільмі, що базується на ранніх буддистських текстах про десять царів пекла. Ця тема проявляється особливо яскраво, коли Джа Хонга звинувачують у насильстві щодо свого молодшого брата Су Хонга, якого він побив у дитинстві через власні душевні страждання через бідність. Однак, як стає відомо пізніше, найбільша провина головного героя полягає в його спробі вбити власну родину через безвихідь і бідність. Попри це, мати Джа Хонга виявляє безмежне прощення, навіть погоджуючись на смерть від його руки, знаючи, що стала для своїх синів тягарем.

Кульмінаційний момент настає під час випробування у пеклі нешанобливості, де Джа Хонг зізнається у своїх намірах, але дізнається, що його мати вже давно пробачила йому всі його провини. Це символізує головну думку фільму: саме шанобливість ХЬО є невід’ємною складовою взаємин між поколіннями. Фільм підкреслює, що справжня шанобливість ХЬО — це не лише прояв вдячності до батьків за життя, але й можливість бути визнаним шанобливим навіть після смерті, тому символічним є те, що Джа Хонгу дозволено реінкарнуватися лише після того, як він усвідомлює і спокутує свої гріхи перед родиною, через що також можна побачити важливість шанобливості ХЬО у корейській культурі.

У фільмі “Ода моєму батькові” (국제시장) розповідається про юнака Юн Досуна, який щасливо жив з родиною в Хиннамі, допоки в 1950 році не почалась війна на Корейському півострові. Коли сім’я намагається врятуватись, єдиним шляхом до порятунку виявляється вантажне американське судно, під час евакуації на

яке Досун втрачає свою молодшу сестру, а його батько повертається за нею, поки корабель відпливає. Досун переїжджає з родиною до Пусана, де їхня тітка надає їм допомогу та важко працює, щоб забезпечити родину. Його брат Сунгю вступає до Сеульського університету, але родина не може оплатити навчання, через що Досун вирішує виїхати до Німеччини на роботу, а згодом ще й бере участь у війні у В'єтнамі, щоб забезпечити родину та дружину. Він до похилого віку зберігає магазинчик, який весь час зазнає збитки, в надії, що його загублений батько виконає свою обіцянку та приїде туди, щоб нарешті зустрітися з родиною.

Фільм “Ода моєму батькові” входить до топ-10 найкасовіших фільмів в історії Південної Кореї, підкреслюючи теми шанобливості та сімейних цінностей. Він зображує, як зв'язки між членами сім'ї та їхня підтримка один одного є ключовими у важкі часи і як шанобливість до батьків та рідних є важливою частиною корейської культури.

Аналіз корейського кінематографу демонструє, що концепт шанобливості ХЬО залишається ключовою темою в численних фільмах різних епох. У творах, таких як “Материнська любов” та “Наречена з гір”, підкреслюється значення відданості й турботи про батьків і старших членів родини, навіть за складних життєвих обставин. Через історії самопожертви та взаємної любові ці фільми передають ідеали шанобливості ХЬО, які пронизують корейську культуру. Вони показують, що шанобливість не обмежується лише формальними стосунками, а є важливою моральною основою родинного життя.

Також, як показують фільми “Я буду сьогодні королем” та “Тато і я”, шанобливість до батьків є не тільки моральним обов'язком, але й інструментом для внутрішнього вдосконалення та виправлення власних помилок. Ці картини розкривають, як герої через біль та втрати починають глибше усвідомлювати важливість шанобливості й сімейної відповідальності, демонструючи, що справжнє усвідомлення принципів ХЬО приходить із досвідом.

У вибірку даної роботи ввійшли лише 7 кінострічок, однак варто зазначити, що такі вирази, як “너는 효자다” «так, ти є шанобливим сином» у фільмі “그것만이 내 세상” (“Це тільки мій світ”) 2018 року, “효도도 못했는데” «а я так і не зміг бути

шанобливим сином» у серіалах “Токкебі” (도깨비) 2016 року та “Мій аджоссі” (나의 아저씨) 2018 року тощо зазвичай не перекладаються належним чином і в перекладі залишаються тільки “ти гарний син” чи інші еквіваленти українською мовою, що, однак зовсім не розкриває величезного культурного пласту шанобливості ХЬО, в якій можна зазирнути через ці роботи.

Загалом, такі фільми, як "Фестиваль", "Разом з богами: Два світи" та "Ода моєму батькові", акцентують увагу на тому, що шанобливість ХЬО є основою зв'язків між поколіннями і залишається важливою як у традиційному, так і в сучасному корейському суспільстві. Вони показують, що шанобливість до батьків є не лише моральним обов'язком, але й життєво необхідним аспектом збереження сімейних та суспільних зв'язків. Тема шанобливості ХЬО знаходить відображення як у класичних, так і в сучасних творах і часто її можна побачити в багатьох кінострічках, підтверджуючи свою актуальність у сучасному корейському суспільстві.

2.4. Вірші, пісні та сучасні літературні твори про шанобливість ХЬО

Розглянемо, як синівська шанобливість ХЬО передається через вірші й пісні минулого та сучасності.

Розглянемо вірш Нангвонкуна (낭원군), який був внуком короля Сонджо (선조) та дядьком короля Хьочона (효종), був високоосвіченою людиною та як майстер поезії залишив 30 творів.

어버이 날 낳으셔

Батько мене народив

어버이 날 낳으셔 어질과져 길러 내니

Батько мене народив та виховував, щоб я став доброю людиною

이 두 분 아니시면 내몸 나서 어질소냐

Щоб сталося зі мною, якби не ці двоє людей?

아마도 지극한 은덕을 못내 갚아 하노라.

Мабуть, я ніколи не зможу віддячити за цю безмежну благодать.

Через цей вірш ми можемо побачити глибоке усвідомлення значущості шанобливості ХЬО в тому числі, і в королівських родин, звідки ідеологія королівських родин згодом передавалася простолюдинам.

Розглянемо вірш національного поета Кореї Чон Чхоля (정철), який служив при королівському секретаріаті династії Чосон та залишив по собі сім томів творів, написаних на ханмуні, китайськими ієрогліфами.

어버이 살아신제

Коли батьки живі

어버이 살아신제 섬길 일란 다하여라

Коли батьки живі, служіть їм усією душею.

지나간 후이면 애답다 어찌하라

Бо що ж ви будете робити зі стражданнями, коли їх не стане?

평생에 고쳐 못할 일이 이뿐인가 하노라.

Чи є в житті щось, що не можна виправити, крім цього? (이, 2023)

Цей вірш наочно описує ідею шанобливості ХЬО, що треба жити життя, щиро служачи батькам та виказуючи їм свою повагу, як одним з найцінніших та ключових людей в нашому житті, щоб не жалкувати про свою нешанобливість після їх смерті.

Розглянемо вірш Шін Саїмдан (신사임당) “Я сумую за своєю матір’ю” (어머님 그리워 (思親)), де найвідоміша мати в історії Кореї, Шін Саїмдан, передає її глибокі почуття до матері та таким чином виказує свою шанобливість ХЬО.

어머님 그리워 (思親)

Я сумую за своєю матір’ю

산첩첩 내고향 천리연만은 (千里家山萬疊峰)

Гори, що оточують мій рідний край, тисячі вершин,

자나깨나 꿈속에도 돌아가고파 (歸心長在夢婚中)

І вдень, і вночі, я завжди хочу повернутися додому.

한송정가에는 외로이 뜬 달 (寒松亭畔孤輪月)

На самоті місяць висить над Хансончжон,

경포대앞에는 한줄기 바람 (鏡浦臺前一陣風)

Перед Кьонпхотхе вітер дме.

갈매기는 모래톱에 헤락모이락 (沙上白鷗恒聚散)

Чайки збираються і розлітаються на піску,

고깃배들 바다위로 오고가리니 (海門漁艇任西東)

Рибальські човни вільно плавають морем.

언제나 강릉길 다시 밟아가 (何時重踏臨瀛路)

Коли я знову пройду шлях до Каннина,

색동옷 입고 앉아 바느질할꼬. (更着斑衣膝下縫)

Сяду біля матері, одягнена в кольоровий одяг і займуся шиттям. (이, 2017)

Пісня “Мамо й сестричка” (엄마아빠 누나야), в основу якої покладено вірш Кім Со Воль (김소월), виданий у 1922 році, розповідає про глибоку шанобливість до матері автора, який зворушує своїм бажанням жити разом з родиною. Ця пісня стала невід’ємною частиною корейського фольклору, відгукуючись в серцях корейського народу саме через своє висвітлення шанобливості ХЬО. Розглянемо текст пісні:

엄마야 누나야 강변 살자

Мамо й сестричко, давайте жити біля ріки,

뜰에는 반짝이는 금모래 빛

У дворі сяє золотий пісок,

뒷문 밖에는 갈잎의 노래

За задніми дверима співає сухе листя,

엄마야 누나야 강변 살자

Мамо й сестричко, давайте жити біля ріки.

Дуже зворушливим є текст сучасної пісні “Сімейна фотографія” (가족 사진) у виконанні Кім Джин Хо (김진호).

가족 사진

Сімейна фотографія

바쁘게 살아온 당신의 젊음에

У вашій молодості, прожитій у поспіху,

의미를 더해줄 아이가 생기고

З’явилася дитина, яка додала сенсу.

그날에 찍었던 가족사진 속에
 На сімейному фото, зробленому того дня,
 설레는 웃음은 빛바래 가지만
 Захоплені усмішки з часом зникають.
 어른이 되어서 현실에 던져진
 Ставши дорослим, кинутим у реальність,
 나는 철이 없는 아들이 되어서
 Я став недосвідченим сином,
 이곳저곳에서 깨지고 또 일어서다
 Ламаючись і піднімаючись знову і знову.
 외로운 어느 날 꺼내본 사진 속
 В самотній день, переглядаючи фото,
 아빠를 닮아있네
 Я бачу, що схожий на батька.
 내 젊은 어느새 기울어 갈 때쯤
 Коли моя молодість почала згасати,
 그제야 보이는 당신의 날들이
 Тоді я побачив ваші дні.
 가족사진 속에 미소 띤 젊은 우리 엄마
 На сімейному фото усміхнена молода мама.
 꽃피던 시절은 나에게 다시 돌아와서
 Часи цвітіння повернулися до мене,
 나를 꽃피우기 위해 거름이 되어버렸던
 Ставши добривом, щоб я розцвів.
 그을린 그 시간들을 내가 깨끗이 모아서
 Я зібрав ті обпалені часи.
 당신의 웃음꽃 피우길
 Щоб ваша усмішка розцвіла.
 피우길
 Розцвіла.

피우길

Розцвіла.

나를 꽃피우기 위해 거름이 되어버렸던

Ставши добривом, щоб я розцвів.

그을린 그 시간들을 내가 깨끗이 모아서

Я зібрав ті обпалені часи.

당신의 웃음꽃 피우길

Щоб ваша усмішка розцвіла.

Хоча текст пісні “Сімейне фото” є сучасним представником корейської музики, через нього можна побачити, що шанобливість ХЬО та повага до батьків в корейському суспільстві існує і в наш час і глибоко живе в почуттях корейців, вихованих на основі конфуціанської етики та теми шанобливості, яка пронизує багато аспектів повсякденного життя членів суспільства. Ми ще раз бачимо через цей вірш вираження вдячності батькам за їх милість, що і є проявом шанобливості ХЬО.

Розглянемо також один з прикладів сучасної прози, книгу Пак Ін Мана “Чи зможете ви знову стати моїми батьками, навіть якщо я народжусь заново?” (다시 태어나도 제 부모님이 돼 주실 수 있나요?), в якій він описує свою шанобливість як повсякденну справу, як привілей розділити більше часу з батьками, незважаючи на їх важкі хвороби, деменцію, рак та інвалідність. Ми б хотіли тут підкреслити на прикладі цього літературного твору, що об’єктом шанобливості ХЬО є не тільки батько й мати, а й бабусі, дідусі, а також тесть та теща. Зокрема, автор, описуючи свою шанобливість та піклування, включає до кола своїх батьків його тещу із деменцією, про яку він піклувався протягом шістнадцяти років. Він описує свою шанобливість так: “이제까지 살면서 가장 잘한 일은, 바쁘고 치열하게 사는 중에도 부모님이 아들인 자신을 기다리는 것을 당연하게 여기지 않은 일이라고 저자는 말합니다. 부귀영화를 드리는 효도보다 자식의 일상을 부모님의 일상에 공유해드리는 것이 부모님과 헤어지기 전에 할 수 있는 최선이라는 사실을 나누고 싶어 이 책을 세상에 내놓을 용기를 냈습니다”, що має значення “Найкраще, що я зробив у житті, — це те, що, незважаючи на постійну зайнятість і напружений

графік, не вважав звичайним, що батьки завжди чекають на мене. Я хочу поділитися з усіма тим, що краще, ніж забезпечити батькам багатство та славу, — це ділитися з ними своїм повсякденним життям перед тим, як ми розлучимося. Саме тому я знайшов в собі сміливість написати цю книгу (박, 2020)". Таким чином автор, який є успішною людиною в корейському суспільстві, наголошує на необхідності шанобливості ХЬО у повсякденному житті і показує, що вона не тільки про матеріальні блага батькам, але й нематеріальні, такі як наш час, терпіння, повагу та посвяту по відношенню до старших в нашій родині, яких також можна назвати "батьками".

Дослідження шанобливості ХЬО через вірші, пісні та сучасну літературу показує, що цей концепт глибоко вкорінений в корейську культуру і продовжує жити й розвиватися як в історичних творах, так і в сучасних. Вірші минулого, такі як роботи Нангвонкуна та Чон Чхоля, наглядно демонструють важливість синівської шанобливості у збереженні моральних цінностей корейського суспільства. Вони закликають служити батькам з глибокою відданістю, підкреслюючи, що втрата батьків призводить до неможливості виправити нешанобливі вчинки.

Тема шанобливості також широко представлена у творчості жінок-поетів, таких як Щін Са Им Тан, де її глибока повага до матері стала головною темою вірша "Я сумую за своєю матір'ю" та інших віршів, які не увійшли у вибірку даної роботи. Це свідчить про те, що шанобливість до батьків була універсальною цінністю, яка підкреслювала важливість підтримки родинних зв'язків.

Сучасні пісні, такі як "Сімейна фотографія" Кім Джин Хо, показують, що шанобливість до батьків залишається актуальною темою навіть у 21 столітті. Через музику та літературні твори корейці продовжують передавати ідеї ХЬО, наголошуючи на вдячності та повазі до батьків, не лише через матеріальні блага, але й через особисту увагу, час і присвяту.

Книга Пак Ін Мана "Чи зможете ви знову стати моїми батьками, навіть якщо я народжусь заново?" демонструє сучасний підхід до шанобливості ХЬО, де важливим є не лише забезпечення батьків, а й можливість ділитися з ними своїм життям. Це показує, що концепт ХЬО в сучасній культурі виходить за рамки простої поваги до

батьків і стає символом глибокого родинного зв'язку, який продовжує бути фундаментом моральних цінностей корейського суспільства.

2.5. Відомі вирази видатних історичних осіб про шанобливість

У цьому розділі розглянемо вирази саме тих історичних осіб, які високо шануються в корейському суспільстві. Хоча цей розділ присвячений саме висловам видатних осіб про шанобливість ХЬО, але через вислови одних із найбільш шанованих людей в корейській історії – тих, кого зображено на сучасних банкнотах, в цій роботі ми хочемо показати, що всі вони підкреслювали значущість шанобливості ХЬО в своїх висловах і роботах. Так, Шін Саїмдан (신사임당), вірш якої ми розглянули в попередньому розділі, залишилась в історії Кореї як видатна поетеса, письменниця, художниця, майстриня каліграфії та, не менш головне, видатна мати, через що її шанобливо називають Оджін Омоні (어진 어머니), що означає «Мудра Мати», писала вірші, присвячені шанобливості до її матері. Причина, з якої ми її згадуємо в цьому розділі полягає в тому, що вона є матір'ю Лі І, вислови якого про шанобливість ХЬО ми тут розглянемо. Щоб показати повагу, якою вона користується в сучасному суспільстві, доречно згадати, що саме Шін Саїмдан зображено на купюрі в 50 тисяч вон, тому що через шанобливість ХЬО, мати не можна було розташувати на купюрі, меншій номіналом за сина. Саме тому її третього сина Лі І зображено на купюрі в 5000 вон, що ще раз показує важливість шанобливості ХЬО в світогляді корейців. Шанобливість є важливішою за здобуття та нагороди. Лі І був учнем Лі Хвана, якого зображено на купюрі номіналом в 1000 вон і був одним із двох найвідоміших конфуціанських вчених. Він є автором власної дуалістичної філософської системи, яка поєднала елементи матеріалізму та ідеалізму. Також він був професором конфуціанської академії “Чаун” та поетом. Але, тим не менш, саме його мати, а не його зображено на вищому номіналі – 50000, бо син не може займати статус, вищий за матір у душевному світогляді корейців. Розглянемо вислови видатних корейських поетів Кім Сі Сипа та Чхве Чхі Вона, після яких розглянемо вислови про шанобливість ХЬО саме тих людей, яких зображено на

сучасних банкнотах, що й було критерієм для відбору цих особистостей в цьому розділі. За ступенем впливу їх можна порівняти з Михайлом Грушевським, Тарасом Шевченко, Григорієм Сковородою тощо. І саме наочність цього прикладу лягла в основу вибору цього розділу.

Ось що говорить поет та письменник раннього періоду Чосон Кім Сі Сип (김시습) про шанобливість:

“이 세상에는 삼천 가지나 되는 많은 죄가 있다. 그 가운데서도 효도하지 않는 것이 가장 중대한 죄가 된다”. У цьому світі є три тисячі різних злочинів. Серед них найбільшим злочином є неповага до батьків.

Розглянемо вислови Чхве Чхі Вон (최치원), видатного конфуціанського вченого-історика та поета періоду Об'єднаної Сілла, також відомого під літературним псевдонімом Коун та автором збірки віршів “Кевон пхільгьон” (кор. 계원필경, 桂苑筆耕), написаної у 886 році, яка є найстарішою приватною літературною колекцією в Кореї. Чхве Чхівон високо шанується в наш час як в Південній, так і в Північній Кореї.

“집에 들어가서는 효도하고 나아가서는 충성하라는 것은 공자의 말씀이요, 의도적으로 함이없는(無爲) 일에 처하고 말씀이 없는(不言) 가운데 가르침을 행하라는 것은 노자의 주장이며, 어떠한 죄라도 범하지 않고 모든 착한 일을 힘써 행하라는 것은 석가여래의 교지이다”, який перекладається як: “Служити батькам вдома і бути вірним державі або правителю – це вчення Конфуція. Діяти без наміру, гармонічно і збалансовано і навчати без слів – це вчення Лао-цзи. Не чинити жодних злочинів і старанно виконувати всі добрі справи – це вчення Будди.”.

Цей вислів підкреслює важливість високих моральних принципів, частиною яких є шанобливість ХЬО, які пропагують три великі філософські традиції: конфуціанство, даосизм і буддизм.

Звернемося до висловів відомого корейського реформатора, письменника та неоконфуціанського філософі Лі І (이이), який жив у 1534 - 1584 роках та увійшов в історію середньовічної Кореї за активну боротьбу з корупцією. Він є відомим під псевдонімом Лі Юль Гок (이율곡) та саме його портрет прикрашає банкноту номіналом 5000 вон, що показує його значущість для корейської історії та культури.

“아버이를 섬기는 이는 모름지기 공경을 극진히 하여 어른의 명을 순순히 좇는 예를 다하고, 즐거움을 다하여 음식의 봉양을 드리고, 병환에는 극진한 근심으로 의약의 치료를 다하고, 상사에는 지극한 슬픔으로 마지막 이별의 도를 다할 것이요, 제사의 행사에는 엄숙함으로 추모의 성의를 다하여야 할 것이다”.

“Той, хто служить батькам, повинен з великою повагою виконувати їхні накази, не зважаючи ні на що, з радістю подавати їжу, з великою турботою лікувати їх під час хвороби, з глибоким сумом проводити останнє прощання і з урочистістю та старанно виконувати обряди поминання”. “Шкільний взірець” (학교모범).

“아버이에게 효도하고자 하면.....일마다 지성(至誠) 아닌 것이 없게하여 모두 즐거웁고 틈이 없게 하며, 간사하고 이간질하는 것은 엄금하고, 화순한 안색으로 극히 조심해 공손하면 정신이 서로 융합하고 기맥이 서로 통하게 하며.....오직 귀신을 감동하게 하는 것으로 마음을 삼아 효친의 실(實)을 다해야 할 것이다”. “Якщо ви хочете виявляти шанобливість до своїх батьків... Ви повинні діяти з глибокою щирістю в кожній справі, роблячи все радісно і без зволікань. Підступність і інтриги повинні бути суворо заборонені. Важливо зберігати мирний і доброзичливий вираз обличчя та бути надзвичайно обережним і ввічливим. Це дозволить вашим думкам гармонізуватися і вашим життєвим енергіям поєднуватися... В серці слід плекати таку щирість, що навіть духи будуть зворушені. Лише тоді ви зможете повністю виконати свій обов'язок шанобливості до батьків.”

“Діалоги з Дунхо” (동호문답)

“효도는 공경하는 일을 첫째로 한다”

“Шанування батьків починається з поваги”.

Розглянемо вислів Лі Хван (이황), відомого також під псевдонімом Твеге (퇴계), який був видатним корейським неоконфуціанським мислителем, вченим та державним чиновником епохи Чосон з 1501 по 1570 роки. Разом з Лі І, який був його молодшим сучасником, Лі Хван вважається одним із найвпливовіших філософів Кореї XVI століття, він залишив по собі чимало праць та заснував школу Йонсан і неоконфуціанську академію Досан-Сеовон. Його образ зображений на банкноті номіналом 1000 вон.

“부모가 자녀를 사랑하는 것이 자(慈)이고, 자녀가 부모를 잘 받드는 것이 효”

“Любов батьків до дітей називається 자 (慈), а шанобливість дітей до батьків називається 효 (孝)”.

“개종명의장(開宗明誼章)에서 효란 덕의 근본이요 교화가 그것으로 말미암아 생하는 것” (夫孝 德之本也 教之所以生也)

“У "Кеджон Мьон Ий Джан" говориться, що синівська шанобливість є основою моралі та добродійності та є основою просвітлення”.

“어버이를 섬기는 정성에 인하여 그로서 하늘을 받드는 도리를 밝힌다.”

“Завдяки ширій службі батькам, відкривається шлях до служіння Небу”.

Розглянемо вислови короля Седжон щодо шанобливості ХЬО.

“나이 많은 사람을 존경해야 효도에 대한 풍속이 두터워진다”.

“Тільки якщо ми будемо поважати літніх людей, наші традиції шанобливості зміцняться”.

“집안에서 충과 효를 전승하여 대대로 인과 경을 지킨다”.

“У родині передаються вірність і шанобливість, таким чином зберігаючи людяність і повагу з покоління в покоління”.

Король Седжон (세종), при народженні Лі То (이도) жив з 1397 по 1450 роки та був четвертим монархом династії Чосон. Його часто називають саме Седжоном Великим 세종대왕, відображаючи глибоку повагу до його визначних заслуг. Його іменем названі премія ЮНЕСКО імені короля Седжона, університет Седжон, багато фондів, а його пам'ятник знаходиться на центральній площі в Сеулі перед палацом Гьонг Бок Кунг. Саме король Седжон зображений на банкноті номіналом 10 000 вон, найпоширенішій купюрі в широкому вжитку та саме словом 만 виражають найщиріші побажання “процвітати десять тисяч років” 만세, з чого можна зробити висновок, що хоча це й не найбільший номінал купюр, але саме король Седжон займає одне з центральних місць в серцях корейців і він також наголошував на важливості шанобливості ХЬО.

Аналіз висловлювань видатних корейських мислителів і поетів різних періодів історії демонструє, що шанобливість ХЬО є однією з найважливіших моральних чеснот у корейській культурі. Починаючи з часів династії Чосон і Об'єднаної Сілли, філософи, такі як Чхве Чхі Вон, Лі І, Лі Хван та інші, наголошували на необхідності

глибокої поваги та відданості батькам як основи морального виховання та гармонії в суспільстві. Їхні твори відображають переконання, що шанобливість до батьків є не лише індивідуальним обов'язком, але й основою державного порядку та суспільної стабільності.

Зокрема, Лі І підкреслював, що шанобливість до батьків вимагає не тільки слухняності, але й глибокої турботи про їхній фізичний і моральний добробут. Лі Хван, у свою чергу, описував шанобливість як основу доброчесності та вчення, яке об'єднує служіння батькам із служінням Небу, що підкреслює духовний вимір концепту ХЬО. Такі думки відображають вплив конфуціанства на корейську культуру, де ХЬО виступає головною чеснотою, на якій будуються родинні стосунки.

Навіть видатні королі Кореї, такі як Седжон Великий, розглядали шанобливість як основний моральний принцип, необхідний для процвітання держави і суспільства. Його слова про важливість поваги до старших і збереження традицій через родину підкреслюють глибоку історичну й культурну важливість шанобливості ХЬО у підтриманні соціального порядку.

Таким чином, концепт ХЬО пронизує всі рівні корейського суспільства — від родинних стосунків до державної політики. Він є основою моральних принципів і гармонії, на яких будується як індивідуальне життя, так і добробут всієї нації. Шанобливість до батьків залишається важливою моральною цінністю, що формує корейську культуру протягом століть.

2.6. Вплив концепту ХЬО на побутове життя корейців

Концепція ХЬО включає в себе шанобливість, яка не стосується суто синівської чи дочірньої шанобливості по відношенню до батьків та є набагато ширшим поняттям, яке включає в себе багато аспектів повсякденного життя загалом. Як ми описували в розділі 2.4 приклад з книжкою Пак Ін Мана “Чи зможете ви знову стати моїми батьками, навіть якщо я народжусь заново?” (다시 태어나도 제 부모님이 돼 주실 수 있나요?), також в розділі 2.3, в прикладі з твором кінематографу "Наречена з гір" (산색시), де головній героїні треба було піклуватися

про літню свекруху, свекр та свекруха з обох сторін також є “батьками”, до яких необхідно виявляти шанобливість.

Але шанобливість ХЬО – це не тільки повага до батьків, а й до предків. Щорічні найголовніші свята Соллаль 설날 (Східний новий рік) та Чхусок 추석 (Корейський день вдячності) в своїй основі мають вшанування предків та навідування до голови родини або будинку батьків всією сім'єю. Вони включають в себе стіл приношень для предків 차례상, уклін батькам на Соллаль 세배, уклін предкам перед столом приношень 제사 та відвідування могил предків 성묘. Саме свято Чхусок присвячене вдячності предкам за новий врожай. Окрім того, існують традиції урочисто святкувати шістдесятиріччя 환갑, сімдесятиріччя 칠순, вісімдесятиріччя 팔순 та дев'яносторіччя 구순 батьків.

Шанобливість ХЬО – це й повсякденні ритуали, такі як похорон, про що гарно зображується в одному з наведених в виборці даної роботи фільмі, зокрема "Фестиваль" (축제), де похоронний ритуал розглядається як одна з форм прояву шанобливості. За життя ця шанобливість може проявлятися через турботу і повагу до батьків, але після смерті вона переходить у релігійну сферу. Раніше в Кореї існувала традиція будувати хатину біля могили батьків та протягом трьох років виконувати свій обов'язок шанобливості. Відвідуючи відбудовані макети стародавніх будинків в краєзнавчому музеї міста Чхонан, можна побачити, що в Кореї з прадавніх часів в будинках існувала окрема кімната для вшанування предків.

Традиційний корейський похорон, як і описано у фільмі “Фестиваль”, є водночас моментом скорботи й шанування, під час якого спадщина померлих продовжує жити через збереження їхньої пам'яті та дотримання певних ритуалів. У фільмі "Фестиваль" цей аспект підкреслюється діалогами між персонажами, які обговорюють роль конфуціанських цінностей у сучасному світі. Як говорять персонажі, конфуціанська традиція перетворює шанобливість до предків на релігійний культ (김기덕, 조관연, 김영애, 신광철, 전윤경 & 고기정, 2004). Ритуали та церемонії на похороні демонструють, як традиційна шанобливість змінюється після смерті, стаючи духовною і водночас зміцнюючи зв'язок між родиною та предками.

“Канон синівської шанобливості” стверджує, що наша шанобливість має сягати навіть того, як ми поведимось зі своїм тілом, кажучи, про те, що й наше тіло, від волосся до шкіри, ми отримали від батьків, тому не можна його пошкоджувати. Це початок шанування батьків. Про це також згадується в книжці з корейської Сеульського університету (최은규 김민애 안경화 정인아 함창덕, 2021). Саме тому ми можемо побачити, як корейці в минулому відпускали довге волосся, включно з чоловіками, вважають, що таким чином вони також виказують свою шанобливість та повагу до предків.

Шанобливість ХЬО починається з того, що ступені ввічливості та індикатори ввічливості поширюються на усіх старших людей за статусом та віком, що ми розглянемо у підрозділі 3.1 цієї роботи. Шанобливість ХЬО проявляється і в тому, що до старших в Кореї не можна звертатись по імені і під час повсякденних прийомів їжі, коли не можна їсти до того, як старші за столом не почнуть їсти і в тому, що перед старшими не можна схрещувати руки чи ноги. Існує багато таких маленьких деталей в корейському етикеті, які наполягають, що саме перед старшими, до яких входять не тільки безпосередні члени чиеїсь родини, але й навіть незнайомі та малознайомі люди, потрібно проявляти уважність, повагу та шанобливість. Про це написано багато книжок, наприклад, “Як використовувати поважний стиль” (존대말 사용 설명서) (채화영, 2015), “Нунчі” (눈치) (유니 홍, 2021), “Корейська культура 77” (생활 속 한국문화 77) (Yi, 2011), якщо приділяти цьому увагу, то прояви шанобливості ХЬО можна побачити в багатьох аспектах повсякденного життя.

В корейській мові існує вираз 군사부일체 (君師父一體), який означає дослівно, що король, вчитель та батько є одним тілом. Тобто, через те, що ми отримали від них однаково “милість”, тому й пошану та вірність треба повертати всім їм однаково, а не тільки суто батькам. Це яскраво передається і через інші ідіоми, які ми розглянемо в підпунктах 3.3 та 3.4 цієї роботи. Саме з 군사부일체 (君師父一體) бере свій початок ідеологічне коріння культури пошани та шанобливості до старших в корейському суспільстві, яка проявляється також через спеціальні

індикатори та граматику, мовну стилізацію пошани та ввічливості, які ми опишемо в підпункті 3.1 цієї роботи.

Щоб показати вплив шанобливості ХЬО на сучасне корейське суспільство, варто також зазначити, що існує тематичний парк шанобливості 효월드 (Світ шанобливості), Культурний центр корейської шанобливості (한국효문화센터) і безліч журналів, книжок тощо, присвячених шанобливості ХЬО.

Не менш важливим є те, що загальнодержавні корейські свята – День Батьків, який святкується щорічно 8 травня та День вчителя 15 травня присвячені темі шанобливості. Через національні свята, які присвячені темі держави, батькам чи вчителям, ми ще раз бачимо розгортання виразу 군사부일체. Шанобливість ХЬО пронизує так багато аспектів повсякденного життя і культури Кореї, що важко виділити ті аспекти, де вона зовсім не проявляється. Так, видання The Korea Times в своїй серії “Корея в десятих словах” називає шанобливість самою першою з її характеристик (Korea in Ten Words: (1) Нуо, 2023). Тож, шанобливість ХЬО в корейській мовній картині світу лежить далеко за межами однієї конкретної родини й поширюється на загальноприйнятну культуру усього суспільства.

Висновки до розділу 2

У другому розділі ми дослідили, як концепт шанобливості ХЬО проявляється через різні культурні та історичні аспекти корейського суспільства, розкриваючи його багатогранність та значущість.

У підрозділі 2.1 ми розглянули методи дослідження концепту ХЬО, спираючись на кілька підходів, які допомагають вивчити його історичне походження та культурне значення. Основними методами стали польовий метод, вибірковий аналіз, контекстуальний аналіз, функціональний та описовий підходи, метод семантичного аналізу та когнітивний методи.

У підрозділі 2.2 ми звернули увагу на корейські казки й легенди, зокрема на такі твори, як "Легенда про Щімчон" і "Легенда про Принцесу Барі". Ці історії

демонструють самопожертву, відданість і моральну відповідальність перед батьками, закладаючи цінності шанобливості ХЬО в корейське суспільство.

У підрозділі 2.3 ми проаналізували вплив концепту ХЬО в кінематографі на прикладі таких фільмів, як "Фестиваль" і "Разом з богами: Два світи". Ці кінострічки підкреслюють важливість родинних зв'язків та моральної відповідальності перед батьками, навіть у контексті сучасного суспільства.

У підрозділі 2.4 ми дослідили вірші, пісні та сучасні літературні твори, які оспівують шанобливість до батьків. Від класичних віршів до сучасних пісень, шанобливість ХЬО продовжує відігравати важливу роль у формуванні моральних цінностей у суспільстві та підтримує зв'язок між поколіннями.

У підрозділі 2.5 ми розглянули вислови одних із найбільш шанованих видатних історичних осіб, таких як король Седжон, Лі Юль Гок та інші, які підкреслювали важливість шанобливості ХЬО в управлінні державою і підтримуванні соціального порядку. Ці вислови демонструють, що шанобливість до батьків є не лише особистою чеснотою, але й основою політичної та соціальної стабільності.

Підрозділ 2.6 став кульмінаційним в цьому розділі, де ми, підсумовуючи всі попередні розділи, зробили важливі висновки, що шанобливість ХЬО впливає на побутове життя корейців загалом, а не тільки на окремі його аспекти, формуючи ієрархічність, соціальний устрій, побутові свята та ритуали сучасного корейського суспільства, що є одним із найголовніших висновків цієї роботи.

Таким чином, у другому розділі ми дійшли висновку, що концепт шанобливості ХЬО є центральною складовою корейської культури. Він проявляється через легенди, літературні твори, кінематограф і навіть побутові традиції, зберігаючи свою актуальність як моральна основа корейського суспільства.

РОЗДІЛ 3

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ХЬО ЧЕРЕЗ ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ

У цьому розділі ми розглянемо, як концепт шанобливості ХЬО вербалізується в корейській мові та культурі через різні лексичні одиниці. Ми дослідимо, яким чином шанобливість до старших та батьків вербалізується через граматичні конструкції, лексичні одиниці та фразеологізми і як це впливає на повсякденне спілкування в корейському суспільстві. Аналіз мовних явищ допоможе краще зрозуміти культурні норми та моральні цінності, які формують корейську соціальну ієрархію та взаємини між поколіннями.

Розділ складається з кількох підрозділів. У підрозділі 3.1 ми розглянемо граматичні конструкції, форми ввічливості та суфікси, що виражають шанобливість. Підрозділ 3.2 буде присвячено лексичним одиницям з коренем ㅅ (ХЬО), у тому числі іменам і словосполученням. У підрозділі 3.3 ми здійснимо аналіз ідіом з використанням кореня ХЬО, а у підрозділі 3.4 розглянемо фразеологізми, пов'язані з шанобливістю ХЬО та їх вплив на мовну культуру корейців.

3.1. Вербалізація концепту ХЬО через вираження поваги та шанобливості через ступні ввічливості та індикатори ввічливості

Вербалізація концепту ХЬО відбувається шляхом вираження поваги та шанобливості до співбесідника, використовуючи ступені ввічливості та індикатори ввічливості, що пов'язують із впливом конфуціанства на корейське суспільство. Так, в корейській мові для вираження гонорифічності, тобто вираження поваги по відношенню до співбесідника, використовують не тільки різноманітні форми гонорифічності, а також і сумирні (смирненні) форми мовлення, які вживають відповідно до віку, соціального статусу чи положення, родинних стосунків і ступеню близькості із співбесідником.

Якщо людина, зважаючи на вищенаведені чинники, є старшою за віком, статусом, чи положенням, то використовуються суфікс $-(으)시$, додаючи його до інфінітиву дієслова чи прикметника. Наприклад:

오다 приходити

오+ -시+ ㅂ니다 = 오십니다

오+시+어요 = 오세요

오+시+었어요 = 오셨어요

오+시+ㄹ 거예요 = 오실 거예요

달다 закривати

달+으시+ㅂ니다 = 달으십니다

달+으시+어요 = 달으세요

달+으시+었어요 = 달으셨어요

Гонорифічні ступені використовуються не тільки зважаючи на статус та вік співбесідника, а також до всіх незнайомих людей, незалежно від віку і умовно розподіляються на формальний ввічливий, неформальний ввічливий та неформальний простий стилі, в залежності від закінчення речення.

와주셔서 감사합니다 (формальний ввічливий стиль)

와주셔서 감사해요 (неформальний ввічливий стиль)

와주셔서 고마워 (неформальний простий стиль)

Окрім того, деякі дієслова та прикметники для вираження гонорифічності повністю замінюються на інші, гонорифічні версії, а не використовують суфікс $-(으)시$.

Наведемо лише деякі з них. Так, наприклад, 말하다 (говорити) замінюється на 말씀하시다, 마시다 (пити) замінюється на 드시다, 아프다 (хворіти) замінюється на 편찮으시다, 있다 (бути, існувати) замінюється на 계시다 тощо.

Деякі займенники також мають спеціальні відповідники для вираження гонорифічності. Наприклад, 나이 (вік) замінюється на 연세, 이름 (ім'я) замінюється на 성함, 아내 (дружина) замінюється на 부인 тощо.

Деякі частки, які використовуються в реченні для різних функцій, в тому числі, для заміни відмінків, також мають свої відповідники для вираження гонорифічності.

Так, наприклад, 이\가 замінюється на 께서, 에게서 (한테서) замінюється на (께로부터) тощо.

Для іменників, які стосуються безпосередньо особи, про яку йде мова, також може бути використана гонорифічність, шляхом додавання суфіксу 님.

Наприклад, 선생 (вчитель) перетворюється на 선생님, 교수 (професор) перетворюється на 교수님, 대리 (менеджер) перетворюється на 대리님 тощо.

Також, можливо виказати свою повагу по відношенню до співбесідника, шляхом використання сумирної форми, говорячи про себе чи спільноту, до якої належить той, хто говорить, замінюючи при цьому слова 나 (я) на 저 та 우리 (ми) на 저희.

Слід пам'ятати, що при гонорифічності в корейській мові віддають перевагу іменам людей чи їх статусу, замість того, щоб вживати особові займенники, як це прийнято в українській мові, а називати люди, старшу за того, хто говорить, по імені, вважається не ввічливим.

Наприклад, щоб звернутися до вчителя корейською мовою використовують слово 선생님 (вчитель + суфікс 님) замість імені та по-батькові в українській мові, те ж стосується і 사장님 (начальника) тощо (Ahn та ін., 2010, с. 20-24).

Використання індикаторів ввічливості та гонорифічності в корейській мові, таких як суфікси -(으)시, спеціальні гонорифічні дієслова, займенники та частинки, демонструє глибоке вкорінення концепту ХЬО в мовну та соціальну структуру корейського суспільства. Ці мовні інструменти виступають не просто формою ввічливості, а є вираженням глибокої шанобливості до старших, осіб вищого статусу та навіть незнайомих, що підкреслює значення ієрархії та поваги у корейській культурі. У корейській мові слова, пов'язані з шанобливістю, звучать дуже часто, проте через відсутність цього концепту в українській та англійській мовах значна частина культурного контексту часто втрачається при перекладі і замість вираження поваги через підкреслення соціального статусу чи віку співбесідника ми зустрічаємо переклад по імені, що є не ввічливим та навіть грубим в корейській мові. Саме тому через цей розділ ми хотіли наголосити на необхідності розуміння культурного контексту для правильного розуміння корейської мови та культури. Через мовні

засоби ми спостерігаємо, як концепт ХЬО виходить за межі родинних стосунків і пронизує всі рівні соціальних взаємодій, що сприяє підтриманню гармонії та суспільного порядку в Кореї.

3.2. Лексичні одиниці з використанням кореня ХЬО в корейській мові

Розглянемо те, як корінь ХЬО (孝) використовується в іменниках, дієсловах, прикметниках та іменах сучасної корейської мови і його продуктивність.

Іменники (명사):

1. 효자 (孝子): 부모에게 효도하는 아들 – шанобливий син: син, який виявляє шанобливість до батьків
2. 효녀 (孝女): 부모에게 효도하는 딸 – шаноблива дочка: дочка, яка виявляє шанобливість до батьків
3. 효심 (孝心): 부모를 공경하고 사랑하는 마음 – шанобливе серце, шанобливість: серце, яке поважає, шанує та любить батьків
4. 효행 (孝行): 부모에게 효도하는 행동 – дії, що виражають шанобливість до батьків
5. 효도 (孝道): 부모를 공경하고 봉양하는 도리 – шанобливість: обов’язок поважати, шанувати та доглядати за батьками
6. 불효 (不孝): 부모에게 효도하지 않음 – нешанобливість: відсутність шанобливості до батьків
7. 효부 (孝婦): 시부모에게 효도하는 며느리 – невістка, яка є шанобливою до свекрів
8. 효손 (孝孫): 조부모에게 효도하는 손자 – онук, який виявляє шанобливість до дідусів та бабусь
9. 효제 (孝弟): 형제 간에 효도하는 동생 – молодший брат, який виявляє шанобливість по відношенню до старших братів
10. 효부인 (孝婦人): 효심이 깊은 부인 – дружина з глибоким почуттям шанобливості

11. 효성 (孝性): 부모를 공경하고 사랑하는 마음 – душа, сповнена поваги та любові до батьків. Це включає в себе як шанобливе ставлення до батьків, так і відповідні дії, що виражають цю шанобливість.
12. 효자문 (孝子門) – це не конкретна особа, але важливий символ. В історії Кореї спеціальні ворота "효자문" зводили на честь синів і дочок, які проявили виняткову шанобливість до своїх батьків. Це були своєрідні меморіальні споруди, які присвячувалися шанобливим дітям.
13. 효자상 (孝子賞): 효성으로 부모를 잘 섬기는 자에게 주는 상 – нагорода за шанобливість: нагорода людині, яка гарно проявила шанобливість до батьків.
14. 효사 (孝思) – це слово може зустрічатися в різних історичних або легендарних джерелах і означає "думки про шанобливість" або "той, хто завжди думає про шанобливе ставлення до батьків". У старовинних текстах так могли називати видатних людей, які мали зразкові відносини з батьками.

Дієслова (동사):

15. 효도하다 (孝道하다): 부모에게 효도하는 행동을 하다 – бути шанобливим: виконувати дії, що виявляють шанобливість до батьків
16. 효심을 다하다: 부모를 공경하고 사랑하는 마음을 다하다 – зробити все необхідне для того, щоб повністю виразити шанобливість та любов до батьків
17. 효행을 실천하다: 부모에게 효도하는 행동을 실천하다 – практикувати шанобливість: практикувати, втілювати дії, що виражають шанобливість до батьків
18. 불효하다 (不孝하다): 부모에게 효도하지 않다 – бути нешанобливим: не виявляти шанобливості по відношенню до батьків
19. 효심을 기르다: 부모를 공경하고 사랑하는 마음을 기르다 – вирощувати шанобливість: виховувати в собі шанобливість та любов до батьків

20. 효행을 다하다: 부모에게 효도하는 행동을 다하다 – втілити шанобливість: виконувати всі необхідні чи можливі дії, що виражають шанобливість до батьків
21. 효성을 보인다: 부모에게 효도하는 마음을 보인다 – показувати шанобливість: показувати шанобливе ставлення до батьків
22. 효심에 감동하다: 효성스러운 마음에 깊이 감동받다 – бути розчуленим від чиєїсь шанобливості: бути розчуленим, глибоко враженим від глибоко шанобливого серця когось

Прикметники (형용사):

23. 효심이 깊다: 부모를 공경하고 사랑하는 마음이 깊다 – бути глибоко шанобливою дитиною: мати серце глибокої шанобливості та любові до батьків
24. 효성스럽다: 효심이 깊다: бути шанобливим: мати глибоке шанобливе серце
25. 효성이 지극하다: 부모에게 효도하는 마음이 매우 크다 – бути надзвичайно шанобливим: мати надзвичайно велику шанобливість до батьків та ставитися до них із шанобливістю
26. 효성이 깊다: 부모에게 효도하는 마음이 깊다 – бути глибоко шанобливою дитиною: мати глибоку шанобливість та любов до батьків
27. 효심이 크다: 부모를 공경하고 사랑하는 마음이 크다 – бути глибоко шанобливою дитиною: мати ставлення великої шанобливості та любові до батьків
28. 효심이 극진하다: 부모에게 효도하는 마음이 매우 정성스럽고 대단하다 – бути надзвичайно шанобливим: мати надзвичайно велику шанобливість до батьків
29. 효도가 남다르다 – мати надзвичайну, іншу, ніж у всіх шанобливість
30. 효심이 대단하다: 부모에 대한 마음이 깊다 – бути надзвичайно шанобливим: мати серце глибокої шанобливості до батьків
31. 효심이 지극하다: 효성이 매우 깊다 – бути надзвичайно шанобливим: мати надзвичайну шанобливість до батьків

32. 효성이 뛰어나다: 효도를 크게 실천한다 – бути надзвичайно шанобливим: втілити шанобливість більше, ніж інші

Наведемо деякі приклади імен реальних історичних осіб, які мають в своєму складі шанобливість 孝 효

1. 효종 (孝宗)
2. 장효황후 (章孝皇后)
3. 효사 (孝思)
4. 효성왕 (孝成王)
5. 효명세자 (孝明世子)
6. 효빈 김씨 (孝嬪 金氏)
7. 정효공주 (貞孝公主)
8. 효의왕후 (孝懿王后)
9. 효순황후 (孝順皇后)
10. 효열왕후 (孝烈王后)
11. 효정왕후 (孝定王后)
12. 효령대군 (孝寧大君)
13. 효헌왕후 (孝獻王后)
14. 효혜공주 (孝惠公主)
15. 효정태후 (孝定太后)
16. 효덕태자 (孝德太子)
17. 효민왕후 (孝愍王后)
18. 효소왕 (孝昭王)
19. 효령공주 (孝寧公主)
20. 효명세자 (孝明世子)
21. 효장세자 (孝章世子)

Наведемо приклади імен реальних сучасних осіб, які мають в своєму складі 효

1. 김효진
2. 효린
3. 정효빈
4. 박효신

5. 이효리

Наведемо лише деякі приклади можливих імен з 孝 у своєму складі через їх дуже велику потенційну кількість.

1. 효주
2. 효린
3. 지효
4. 효준
5. 효원
6. 효은
7. 효민
8. 효빈
9. 효진
10. 효정

На основі даного дослідження, корінь 孝 (ХЬО) залишається продуктивним у сучасній корейській мові, оскільки він активно використовується для утворення великої кількості лексичних одиниць, зокрема іменників, дієслів, прикметників та імен. Цей корінь і досі є продуктивним і часто вживається в сучасній лексиці. Слова на тему шанобливості можна почути дуже часто в корейській мові, однак через відсутність такого концепту в українській та англійській мовах, часто цей великий пласт культурної інформації губиться при перекладі. Цей корінь відіграє важливу роль у збереженні традиційних цінностей корейського суспільства та передається через мову з покоління в покоління.

Наприклад, такі дієслова, як 효도하다 (виконувати дії, що виражають шанобливість до батьків) та 효행을 실천하다 (практикувати шанобливі вчинки), також є прикладами того, як корінь 孝 функціонує у формуванні лексики, що виражає етичні принципи.

Цей корінь залишається продуктивним навіть в утворенні імен, таких як 효린, 효진, 효원, 지효 та багато інших. Використання кореня 孝 в іменах свідчить про те, що концепт шанобливості та поваги залишається важливою частиною не лише

мовного вжитку, а й корейської культури загалом, де його використовують для позначення морально важливих якостей.

3.3. Аналіз ідіом з використанням ХЬО в корейській мові

1. 부자자효 (父慈子孝): 부모는 자애롭고 자식은 효도한다는 뜻으로, 아버이는 자녀에게 자애로운 사랑을 베풀고 자녀는 아버지에게 효성스러워야 한다는 의미. Означає, що батьки проявляють до своїх дітей любов і турботу, а діти повинні бути шанобливими та відданими своїм батькам.

2. 사친이효 (事親以孝): 세속 오계의 하나. 아버이를 섬기기를 효도로써 함을 이른다. Одна з п'яти конфуціанських заповідей. Служіння батькам є синівською шанобливістю.

3. 백유지효 (伯兪之孝): 백유의 효도.

백유지효 (伯兪之孝) перекладається українською мовою як “Синівська шанобливість Бек Ю”. Це ідіоматичний вираз, який означає глибоку синівську шанобливість і повагу до батьків.

Цей вираз походить з історії про Бек Ю, який був відомий своєю великою шанобливістю до матері. Одного разу, коли мати Бек Ю покарала його, він заплакав. Мати запитала, чому він плаче, адже раніше він ніколи не плакав під час покарання. Бек Ю відповів, що раніше удари були болючими, але тепер, коли мати стала слабшою, удари більше не завдають болю і це змусило його плакати, бо він усвідомив, що мати старіє і слабшає. Ця історія підкреслює важливість шанобливості та турботи про батьків, особливо коли вони старіють (취재부 기자, 2015).

4. 효제충신 (孝悌忠信) : 아버이에 대한 효도, 형제끼리의 우애, 임금에 대한 충성과 벗 사이의 믿음을 통틀어 이르는 말.

효제충신 (孝悌忠信) перекладається українською мовою як “синівська шанобливість, братерська любов, вірність правителю та довіра між друзями”. Цей вираз підкреслює важливість підтримки гармонійних стосунків у сім'ї, суспільстві та між друзями.

5. 사친지효양친지성 (事親至孝養親至誠): 아버지를 섬김에는 지극한 효도로써 하고 아버지를 봉양(奉養)함에는 지극한 정성으로 해야함.

사친지효양친지성 (事親至孝養親至誠) означає “служіння батькам з найвищою шанобливістю та догляд за батьками з найвищою щирістю та посвятою”. Це корейський ідіоматичний вираз, який означає, що слід служити батькам з найвищою шанобливістю ХЬО (孝道) і доглядати за ними з найвищою щирістю (精誠).

6. 아신불효형제역칙 (我身不孝兄弟亦則): 내 몸이 효도(孝道)를 하지 않으면 형과 아우도 능히 본받음.

아신불효형제역칙 (我身不孝兄弟亦則) означає, що якщо я не шануватиму батьків, брати й сестри також не будуть шанувати, закономірно беручи з мене приклад. Цей вираз підкреслює важливість особистого прикладу у прояві шанобливості до батьків.

7. 능효능제막비사은 (能孝能悌莫非師恩): 부모님께 효도(孝道)하고 어른을 공경(恭敬)할 수 있음은 스승의 은혜(恩惠)가 아님이 없음.

능효능제막비사은 (能孝能悌莫非師恩) означає, що можливість бути шанобливим до батьків і поважати старших є заслугою вчителя. Цей корейський ідіоматичний вираз означає, що здатність проявляти шанобливість ХЬО до батьків і повагу до старших є результатом навчання та впливу вчителя та підкреслює важливість ролі вчителя у вихованні моральних чеснот.

8. 천자지효 (天子之孝): 천자(天子)가 행(行)하는 효도(孝道).

천자지효 (天子之孝) перекладається українською мовою як “синівська шанобливість імператора”. Це корейський ідіоматичний вираз, який означає шанобливість (孝道), яку проявляє імператор (天子).

9. 충효쌍전 (忠孝雙全): 충성과 효도를 겸하여 갖추고 있음.

충효쌍전 (忠孝雙全) описує одночасне поєднання вірності та шанобливості. Цей вираз підкреслює важливість одночасного володіння обома чеснотами.

10. 충효양전(忠孝兩全): 충성과 효도를 두루 갖추다.

Має таке ж значення, як і попередній вираз і означає “поєднання вірності та синівської шанобливості”. Це означає, що людина одночасно проявляє вірність і шанобливість до своїх батьків.

11. 이효상효 (以孝傷孝): 효로써 효를 상하게 한다는 뜻으로, 효성이 지극한 나머지 아버지의 죽음을 너무 슬퍼하여 병이 나거나 죽음을 이르는 말.

이효상효 (以孝傷孝) означає таку шанобливість, яка шкодить шанобливості. Цей ідіоматичний вираз означає, що надмірна шанобливість може призвести до шкоди, наприклад, коли людина настільки сильно сумує за померлими батьками, що це призводить до хвороби або навіть смерті. Щоб зрозуміти до кінця його значення, слід згадати, що найбільша 불효 (вияв нешанобливості) – це померти раніше за батьків, а в даному випадку корейська мудрість наголошує на втраті власного життя через горе, спричинене втратою батьків.

12. 상효지계(傷孝之戒): 효를 상하게 하는 것을 경계하라, 즉 아버지의 죽음을 너무 슬퍼하다가 몸을 해칠 수 있으니 몸을 생각하라.

“상효지계” (傷孝之戒) є схожим за значенням із попереднім і означає “остерігатися шкоди шанобливості”. Цей вираз підкреслює важливість збереження власного здоров’я навіть у часи великого горя, щоб не завдати шкоди своїй шанобливості до батьків.

13. 효자불계 (孝子不匱): 효자는 다함이 없다는 뜻으로, 효자의 효성은 지극하여 한 사람이 효도를 다하면 이것에 감화되어 잇달아 효자가 나옴을 이르는 말.

효자불계 (孝子不匱) перекладається українською мовою як “шанобливість сина не має меж”. Цей ідіоматичний вираз означає, що шанобливість сина (효성) настільки велика, що коли одна людина проявляє шанобливість, це схвально та сприятливо впливає на інших, через що вони також стають шанобливими та підкреслює, що шанобливість може бути настільки сильною, що вона впливає на інших і надихає їх на подібні дії.

14. 출천지효 (出天之孝): 하늘이 낸 효자라는 뜻으로, 지극한 효자나 효성을 이르는 말.

출천지효 (出天之孝) означає шанобливість, даровану Небесами. Цей ідіоматичний вираз, означає “надзвичайно шанобливого сина” або “найвищу шанобливість”.

15. 부자천합(父子天合): 부자관계는 자연에 의해서 결정된다는 뜻.

부자천합(父子天合) означає, що відносини між батьком і сином визначені Небесами та є природньо даними нам від народження.

До цього виразу часто додають наступний вираз.

16. 군신의합(君臣義合): 임금과 신하라는 관계는 공동의 목표 곧 의지에 의해서 부합된관계 라는 뜻.

“군신의합” (君臣義合) можна перекласти як “вірність між правителем і підданим”. Це означає, що відносини між правителем і його підданими засновані на спільній меті, тобто справедливості та вірності. 군신의합 додають до 부자천합, наголошуючи, що короля та підданих також дають нам від народження і вони мають так сприймати ці стосунки та будувати їх, керуючись спільною метою, яка полягає у справедливості та вірності у відносинах.

17. 부위자강 (父爲子綱): 아버지와 자식 사이에 지킬 몇몇한 도리. 삼강의 하나.

“父爲子綱” (부위자강) можна перекласти як “правильні відносини між батьком і сином”. Цей вираз означає, що між батьком і сином повинні бути дотримані певні благочестиві моральні принципи. Це одна з трьох основних чеснот (삼강) у Конфуціанстві.

18. 반포지효(反哺之孝): 자식이 자라서 어버이의 은혜에 보답하는 효성.

“반포지효” (反哺之孝) можна перекласти українською мовою як “шанобливість, що повертається”. Це корейський ідіоматичний вираз, який означає, що діти, виростаючи, віддячують своїм батькам за їхню турботу та любов. Цей вираз походить з китайської історії, в якій спостерігали, як ворони, виростаючи, годують своїх старих батьків. Це стало символом шанобливості та вдячності дітей до своїх батьків.

Існують декілька подібних ідіом до цієї: 오유반포지효(烏有反哺之孝), 반포보은(反哺報恩), 오조사정(烏鳥私情), 오조지정(烏鳥之情).

19. 반포보은(反哺報恩): 자식이 부모가 길러 준 은혜를 갚음.

“반포보은” (反哺報恩) перекладається як “відплата за благодіяння”. Цей ідіоматичний вираз, означає, що діти, виростаючи, віддячують своїм батькам за їхню турботу та любов. Також походить із історії, описаної вище.

20. 사친이효(事親以孝): 어머니를 섬김에 효도로써 함. 세속오계의 하나.

“사친이효” (事親以孝) можна перекласти, як “служити батькам за допомогою шанобливості”. Це є однією з п’яти основних моральних чеснот (세속오계), сформованих буддистським монахом Вон Гваном.

21. 풍수지탄(風樹之嘆): 효도하고자 할 때에 이미 부모는 돌아가셔서, 효행을 다하지 못하는 슬픔.

“풍수지탄” (風樹之嘆) перекладається як “смуток вітру і дерева”. Цей ідіоматичний вираз означає смуток через те, що не встиг проявити шанобливість до батьків, коли вони були живі. Цей вираз є відображенням історії, де вітер символізує дитину, а дерево — батьків. Коли дерево падає, вітер більше не може обіймати його, що символізує смуток дитини, яка не встигла проявити шанобливість до своїх батьків.

22. 호천망극(昊天罔極): 끝없는 하늘과 같이 부모의 은혜가 크다는 것을 말함.

“호천망극” (昊天罔極) має наповнене змістом значення “безмежного, немов небо” та означає, що батьківська любов і благодіяння настільки великі, що їх не можна виміряти, подібно до безмежного неба. Цей вираз підкреслює величезну вдячність і шанобливість до батьків за їхню безмежну любов і турботу.

23. 효조(孝鳥) 또는 자오반포(慈鳥反哺): 까마귀도 반포(反哺)하는 정이 있다는 뜻. 까마귀는 어릴 때 먹여주던 어미 까마귀가 늙어서 제 구실을 못하게 되면 자식 까마귀가 먹을 것을 물어다가 제 어미를 먹인다고 한다.

“효조” (孝鳥) або “자오반포” (慈鳥反哺) перекладається як “шаноблива пташка” або “вдячний ворон” та підкреслює, що навіть ворони проявляють шанобливість до своїх батьків. Згідно з цими виразами, коли ворон виростає, він годує свою стару матір, яка вже не може самотійно добувати їжу. Це символізує вдячність і шанобливість дітей до своїх батьків. Ці вирази підкреслюють важливість вдячності та шанобливості до батьків, навіть у світі тварин. Виразами зі схожими значеннями є також 자조(慈鳥) та 자오(慈鳥).

24. 맹자효도(盲者孝道): 눈먼 자식이 효도한다. 평소에 무능하다고 여긴 사람이 도리어 나중에 도움이 된다.

“맹자효도” (盲者孝道) перекладається українською мовою як “шанобливість сліпого” та означає, що навіть людина, яку вважали нездатною, може виявитися корисною і шанобливою. Цей вираз підкреслює, що навіть ті, кого вважали нездатними або слабкими, можуть проявити велику шанобливість і стати корисними.

25. 불효유삼(不孝有三): 불효에는 3가지가 있다: 부모에게 영합하여 불의에 빠지게 하거나 집이 가난하고 부모가 늙어도 베풀하지 않거나 장가를 가지 않고 자식이 없어서 제사를 끊는 것이 부모에게 불효하는 것이다.

“불효유삼” (不孝有三) означає, що є три види неповаги до батьків. Це корейський ідіоматичний вираз, який описує три основні способи, якими можна проявити неповагу до батьків:

1. 부모에게 영합하여 불의에 빠지게 하는 일: Підтримувати батьків у їхніх неправильних діях.
2. 집이 가난하고 부모가 늙어도 베풀하지 않는 일: Не займатися службою або роботою, навіть коли сім'я бідна і батьки старі.
3. 장가가지 않고 자식이 없어 제사를 끊는 일: Не одружуватися і не мати дітей, що призводить до припинення родинних обрядів і традицій.

29. 삼효 (三孝): 세가지 효행: 가장 큰 효도는 아버지를 우러러 받드는 것이고, 그 다음가는 효도는 아버지를 육보이지 않는 것이고, 그 다음가는 효도는 아버지를 잘 봉양하는 것이다.

“삼효” (三孝) описує “три види шанобливості” і описує три основні способи прояву шанобливості до батьків:

1. 가장 큰 효도는 아버지를 우러러 받드는 것: Найвища шанобливість — це шанувати і поважати батьків.
2. 그 다음가는 효도는 아버지를 육보이지 않는 것: Наступна за важливістю шанобливість — це не ганьбити батьків.
3. 그 다음가는 효도는 아버지를 잘 봉양하는 것: Третя за важливістю шанобливість — це добре доглядати за батьками.

Цей вираз підкреслює різні рівні шанобливості, які можна проявити до батьків, від найвищої до меншої, але не менш важливої.

30. 원시효자백행지본(元是孝者百行之本): 원래 효도라는 것은 백가지 행함의 근본이다.

“원시효자백행지본” (元是孝者百行之本) дослівно означає, що “шанобливість є основою 100 видів дій” і підкреслює, що шанобливість до батьків є основою всіх моральних і етичних дій та чеснот.

31. 이현부모효지종야(以顯父母孝之終也): 부모를 드러내는 것이 효도의 끝이다.

이현부모효지종야 означає, що “показати або виявити батьків є кінцем синівської шани” та підкреслює важливість вшанування та поваги до батьків як найвищу форму синівської відданості.

32. 효당갈력(孝當竭力): 효도를 할 때는 마땅히 힘을 다해야 한다.

효당갈력 вказує на те, що “шанобливість повинна бути повною мірою” або “шанобливість повинна бути з усією силою” і означає, що коли ви проявляєте шану до батьків, ви повинні робити це з усією своєю силою, а не в “півсили”.

33. 효자애일(孝子愛日): 효자는 날을 아낀다, 즉 오랫동안 부모에게 효도를 다하려고 한다.

효자애일 означає, що “шанобливий син цінує час” або “шанобливий син цінує кожен день” і вказує на те, що шанобливий син прагне якомога довше проявляти шану до своїх батьків.

34. 효제인지본(孝弟仁之本): 효도와 공경은 인(仁)의 근본이다.

효제인지본 можна розтлумачити, як “шанобливість та повага є основою людяності”, що означає, що шана до батьків і повага до старших є основою доброчесності.

35. 효친봉선(孝親奉先): 부모에게 효도하고 조상을 잘 받들다.

효친봉선 можна тлумачити як “шанувати батьків і добре вшановувати предків.”

36. 군사부일체 (君師父一體)는 유교적 이념에서 비롯된 사자성어로, 임금(君), 스승(師), 부모(父)를 동일하게 존경하고 섬겨야 한다는 의미입니다. 이는 임금, 스승, 부모의 사랑과 가르침이 모두 동일하게 중요하다는 것을 강조합니다. 군사부일체 (君師父一體) означає, що короля, вчителя та батьків слід шанувати

однаково. Ця ідіома походить з конфуціанської ідеології і підкреслює важливість поваги до всіх трьох особистостей, чи коло людей, які представляють короля, вчителя та батька, оскільки їхня любов, навчання та милість є однаково важливими, а значить і повертати шанобливість їм треба однаково.

У підрозділі 3.2 ми провели аналіз ідіом, пов'язаних із концептом шанобливості ХЬО в корейській мові, що дає можливість глибше зрозуміти важливість цієї моральної цінності у корейській культурі. Шанобливість ХЬО не лише відображає повагу до батьків, але й вказує на основні моральні та етичні принципи, які забезпечують гармонію у сім'ї та суспільстві.

Часті посилення на шанобливість у відносинах між батьками і дітьми, вчителями та учнями, а також між правителями і підданими підкреслюють, що корейська культура надає великого значення моральному обов'язку шанобливості до кожної особи, незалежно від соціального статусу. Це ще раз підтверджує, що концепт ХЬО пронизує різні сфери життя — від сімейного кола до суспільної взаємодії.

Багато ідіом, таких як "반포지효" (шанобливість, що повертається) або "이효상효" (шанобливість, що шкодить шанобливості), демонструють як позитивні, так і негативні аспекти шанобливості, закликаючи до збалансованого підходу у ставленні до батьків. Це свідчить про те, що навіть найкращі наміри повинні здійснюватися обережно, враховуючи здоровий глузд.

Таким чином, завдяки цим ідіомам ми можемо побачити, що шанобливість ХЬО є центральною моральною концепцією, яка пронизує всі аспекти корейського суспільства. Вона не тільки служить основою для сімейних відносин, але й впливає на соціальні взаємодії, вчить повазі до старших та усіх оточуючих, сприяє вихованню молодших, закладаючи фундамент для гармонійного суспільного життя.

3.4. Аналіз фразеологізмів з використанням ХЬО в корейській мові

1. 효자는 앓지도 앓는다. Шанобливий син не хворіє.

효성이 지극한 사람에게는 부모에게 걱정을 끼칠 일이 생기지 아니한다는 말.

Людина з великою шанобливістю не завдає батькам клопоту.

2. 효자의 집엔 방바닥에 대가 나온다. У будинку шанобливого сина на підлозі виростає бамбук. Це корейське прислів'я використовується метафорично і вказує на те, що якщо син є надзвичайно шанобливим до своїх батьків, то навіть природа допомагає такій родині. Ідея полягає в тому, що в домі такого сина виникають неймовірні речі, наприклад, бамбук виростає прямо з підлоги, що символізує гармонію та процвітання внаслідок його шанобливості.

효성이 지극하면 하늘도 돕는다는 말.

Якщо шанобливість велика, то навіть небо допомагає.

3. 효부 없는 효자 없다. Немає шанобливого сина без шанобливої невістки. 며느리가 착하고 시부모께 효성스러워야 아들도 효도하게 된다는 말.

Якщо невістка добра і шаноблива до свекрів, то і син буде шанобливим.

4. 매로 키운 자식이 효성 있다. Дитина, вихована різкою, стає шанобливою.

잘되라고 매로 때리고 꾸짖어 키우면 그 자식도 커서 그 공을 알아 효도를 하게 된다는 말.

Якщо виховувати дитину суворо, вона виросте шанобливою.

5. 나갔던 며느리 효도한다. Невістка, яка пішла, повертається шанобливою.

잘못을 저질렀던 사람이 뉘우치고 더 좋은 사람으로 변한 경우를 비유적으로 이르는 말.

Людина, яка зробила помилку, кається і стає кращою.

6. 등걸이 없는 휘추리가 있나? Чи є гілка без стовбура? 부모가 있어야 자식이 있는 것이니 부모에게 효도하라는 말.

Діти існують завдяки батькам, тому треба шанувати батьків.

7. 칠십에 자식을 낳아서도 효도를 본다. Навіть у сімдесят років народжена дитина повертає шанобливість.

늘그막에 자식을 보고서도 그 덕을 입게 됨을 이르는 말.

Навіть у старості діти приносять радість і шанобливість.

8. 버린 댁이 효자 노릇 한다. Покинутий дім стає шанобливим.
‘병신 자식이 효도한다’의 복한 속담.

Це північнокорейський фразеологізм, який означає, що “навіть хвора дитина чи дитина з інвалідністю може стати шанобливою.”

9. 병신 자식이 효도한다. Хворий син стає шанобливим.
대수롭지 아니한 것이 도리어 도움이 됨을 비유적으로 이르는 말.

Те, що здається незначним, навпаки може виявитися корисним.

10. 까마귀도 반포의 효도가 있고 비둘기도례절을 안다. Навіть ворони знають шанобливість, а голуби – етикет.

까마귀는 자라서 어미에게 먹이를 물어다 먹인다는 반포의 효성이 있고 비둘기도 어미와 새끼, 수컷과 암컷 사이에 엄격한 질서가 있어 예절을 지킨다고 하는데 하물며 사람으로서 어찌 은덕을 잊을 수 있겠는가 하고 이르는 말.

Ворони годують своїх батьків, таким чином повертаючи шанобливість, а голуби дотримуються суворого порядку між батьками і пташенятами, тим паче люди не повинні забувати про отриману доброту та бути шанобливими.

11. 달 밝은 밤이 흐린 낮만 못하다. Яскрава ніч не краща за похмурий день.
달이 아무리 밝다고 해도 흐린 낮보다 밝지는 못하다는 뜻으로, 자식의 효도가 남편이나 아내의 사랑보다는 못함을 비유적으로 이르는 말.

Навіть якщо місяць яскравий, ві не можу бути яскравішим за похмурий день, що метафорично означає, що шанобливість дітей не може зрівнятися з любов'ю чоловіка чи дружини. В цьому контексті місяць порівнюється з шанобливістю дітей, а день з подружньою любов'ю.

12. 찬물도 위 아래가 있다. Навіть холодна вода має верх і низ.
하잘 것 없는 찬물이라도 공경하는 마음을 담아 어른부터 대접해야 한다는 뜻.

Навіть таку незначну річ, як холодну воду, треба подавати з повагою, починаючи з дорослих.

13. 눈먼 자식이 효자 노릇한다. Слепа дитина стає шанобливою.

못나서 내쳐내버렸던 자식이 가장 효도를 하니 걸 모습만으로 함부로 사람을 평가하지 말라는 뜻.

Дитина, яку відкинули і полишили, може стати найшанобливішою, тому не можна судити людей за зовнішністю.

14. 부모가 착해야 효자가 난다. Батьки повинні бути добрими, щоб виховати шанобливих дітей.

효자 효녀가 나기 위해서는 본보기가 필요하다는 뜻. 즉 부모가 착하고 바르게 가르쳐야 자식들도 효자 효녀가 되어 부모를 공경한단 뜻.

Необхідний приклад, щоб виховати шанобливих дітей, тому батьки повинні бути добрими і правильно навчати дітей, щоб діти вирости шанобливими та поважали батьків.

15. 효성이 지극하면 돌 위에 풀 난다. Якщо шанобливість велика, трава росте навіть на камені.

효성이 매우 지극하면 하늘이 감명받아서 돌 위에 풀도 난다는 뜻. 또는 하늘을 감동시킬만한 효심을 비유할 수도 있습니다.

Велика шанобливість може глибоко вразити навіть небо. Також так говорять про шанобливість, яка глибоко вразила навіть небо.

16. 자식을 가져봐야 부모 마음을 안다. Тільки маючи дітей, можна зрозуміти серце батьків.

자식을 가지고 나서야 부모님의 끝없는 내리사랑을 알 수 있다는 뜻.

Тільки маючи своїх дітей, можна зрозуміти безмежну любов батьків.

17. 얼러 키운 효자 없다. Немає шанобливого сина, вихованого поблажками. 오냐오냐 하면서 무조건 어리광을 받아주면 버릇 없이 자라서 불효를 다는 뜻.

Якщо виховувати дитину поблажливо, потураючи всім її привередам, вона виросте невихованою і не буде шанобливою.

18. 부모가 은혜자여야 자식이 반효자. Батьки повинні бути “повністю” шанобливими, тоді діти будуть хоча б “наполовину” шанобливими.

부모님의 성품과 행실이 고와야 자식도 착함.

Діти будуть добрими, якщо батьки мають гарний характер і правильну повсякденну поведінку.

19. 효성이 지극하면 돌 위에 꽃이 핀다. Якщо шанобливість велика, квіти ростуть навіть на камені.

효성이 극진하면 어떤 조건에서도 자식 된 도리를 다할 수 있음.

Велика шанобливість дозволяє виконувати моральний обов'язок дитини по відношенню до батьків чи старших за будь-яких умов.

Фразеологізми, пов'язані з концептом шанобливості ХЬО, відображають глибокі моральні цінності та культурні традиції корейського суспільства. Вони акцентують увагу на важливості турботи про батьків, шанобливого ставлення до них і підкреслюють взаємозв'язок між поколіннями. Багато фразеологізмів наголошують на необхідності поваги до батьків як основного принципу виховання, що передається з покоління в покоління.

Водночас, ці вирази відображають ідею про те, що шанобливість є взаємною: батьки повинні бути прикладом для своїх дітей, показуючи, як проявляти шанобливість. Фразеологізми, такі як "부모가 착해야 효자가 난다" (батьки повинні бути добрими, щоб виховати шанобливих дітей), підкреслюють роль батьків у вихованні морально відповідальних і шанобливих дітей. Багато виразів також відображають думку, що справжня шанобливість проявляється не лише в повсякденному житті, але й у найскладніших умовах і що сам по собі прояв шанобливості сприяє привабливості гарної вдачі, як це видно у фразі "효성이 지극하면 돌 위에 풀 난다" (якщо шанобливість велика, трава росте навіть на камені).

Таким чином, фразеологізми з використанням ХЬО слугують засобом передачі ідеалів шанобливості не тільки в сімейному житті, але й на ширшому соціальному рівні, сприяючи збереженню гармонії, поваги та взаємодії між людьми в корейському суспільстві.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі цієї роботи ми проаналізували, як концепт шанобливості ХЬО вербалізується в різних мовних одиницях корейської мови.

У підрозділі 3.1. розглянуто, як вербалізація шанобливості до співбесідника відбувається через граматичні конструкції, суфікси та форми ввічливості в корейській мові. За допомогою граматичних індикаторів шанобливості та спеціальних гонорифічних дієслів і займенників, шанобливість ХЬО впливає на повсякденну мовну поведінку та ієрархічні взаємини в корейському суспільстві. Це демонструє поширення концепту шанобливості не лише в межах сімейних відносин, але й у всіх сферах соціальної взаємодії.

У підрозділі 3.2. ми розглянули лексичні одиниці з коренем 孝 (ХЬО), зокрема іменники, дієслова, прикметники та навіть імена, в яких напряду вербалізується ієрогліф ХЬО. Аналіз показав, що корінь 孝 є продуктивним у сучасній корейській мові, він активно використовується для утворення нових слів та є важливим елементом у корейській культурі. Багато корейських імен також було утворено за допомогою ХЬО, що підкреслює цінність шанобливості в корейському суспільстві.

У підрозділі 3.3. ми здійснили аналіз ідіом з використанням кореня ХЬО в корейській мові. Ідіоми, такі як "반포지효" (шанобливість, що повертається) та "출천지효" (шанобливість, дарована Небесами), "군사부일체" (король, вчитель і батько є одним цілим) демонструють важливість глибокої шанобливості не тільки до батьків, а й до всіх оточуючих, підкреслюючи моральні та етичні цінності, які є основою корейської культури. Ці ідіоми відображають соціальні уявлення про правильні вчинки людини, про побудову відносин між поколіннями, заснованих на взаємоповазі та підтримці.

У підрозділі 3.4. ми розглянули фразеологізми, які використовуються для опису шанобливості ХЬО в корейській мові. Фразеологізми, такі як "효성 지극하면 돌 위에 풀 난다" (якщо шанобливість велика, трава росте навіть на камені) та "효자는 앓지도 앓는다" (шанобливий син не хворіє), підкреслюють важливість

шанобливості до батьків (та як ми вже розглядали і до інших людей), як моральної та духовної чесноти, яка має велике значення в корейському суспільстві.

Таким чином, усі ці мовні аспекти підкреслюють культурне значення концепту ХЬО в Кореї, його вплив на щоденну мову та стосунки між людьми на різних рівнях соціальної ієрархії.

ВИСНОВКИ

Концепт шанобливості ХЬО (효) є одним із ключових моральних принципів, що пронизує всі аспекти корейської культури та суспільства. Це фундаментальне поняття конфуціанської етики, яке сформувало соціальні норми, взаємини між поколіннями та побудову суспільної ієрархії в Кореї. Результати дослідження вказують на те, що шанобливість ХЬО має глибокий вплив не лише на особисте життя корейців, але й на їхнє побутове, культурне, літературне й мовне середовище.

У Розділі 2 ми досліджували, як шанобливість ХЬО відображається в традиційних казках, легендах, літературі та кінематографі. На прикладі таких відомих легенд, як “Легенда про Щімчон” і “Легенда про Принцесу Барі,” було показано, що ідея шанобливості до батьків та старших є не лише моральною заповіддю, а й культурним кодом, який передається з покоління в покоління через фольклор та національні міфи. В цих легендах герої жертвують собою задля блага своїх батьків, демонструючи вищу форму любові та шанобливості. Такі приклади формують ідеали корейського суспільства, виховуючи в нових поколіннях глибоку повагу до старших.

Аналіз корейського кінематографа у підрозділі 2.3 також підтвердив, що тема шанобливості ХЬО є актуальною й у сучасному мистецтві. Фільми різних жанрів, починаючи від класичних картин до сучасних блокбастерів, звертаються до теми сімейних цінностей та обов’язків дітей перед батьками. Через фільми, як “Фестиваль,” “Разом з богами: Два світи” та “Ода моєму батькові,” показано, що концепт ХЬО продовжує бути важливою темою не лише в особистих відносинах між членами родини, але й у контексті соціальних і моральних обов’язків людини перед суспільством.

У підрозділі 3.1 ми звернули увагу на те, як шанобливість вербалізується в корейській мові через граматичні конструкції, суфікси та особливі форми ввічливості. Ця вербалізація шанобливості ХЬО прямо або опосередковано підтверджує, що ХЬО є не просто моральним ідеалом, а важливою складовою

щоденної комунікації, яка впливає на мовну поведінку та стосунки між людьми на всіх рівнях суспільної ієрархії.

Дослідження лексичних одиниць з коренем 孝 (ХЬО) у підрозділі 3.2 показало, що цей корінь залишається продуктивним у сучасній корейській мові. Він зустрічається не лише в іменах, але й в утворенні дієслів та іменників, що описують різні аспекти шанобливості. Це свідчить про те, що концепт ХЬО має не тільки культурне та моральне значення, а й активно впливає на розвиток сучасної лексики.

У підрозділах 3.3 та 3.4 було проведено аналіз ідіом та фразеологізмів, які містять корінь ХЬО. Ідіоми, такі як "반포지효" (шанобливість, що повертається), або "효성 지극하면 돌 위에 풀 난다" (якщо шанобливість велика, трава росте навіть на камені), демонструють глибоке вплетення ідеї шанобливості в світогляд корейського народу. Ці вирази відображають не лише моральні цінності, а й соціальні очікування, що пов'язані з поведінкою дітей та в цілому суспільства щодо своїх батьків, старших та оточуючих.

Окремо слід зазначити, що концепт ХЬО проникає не лише в родинні стосунки, але й у загальні моральні принципи, які керують суспільним життям. Наприклад, вираз "군사부일체" (король, вчитель і батьки як єдине ціле) підкреслює рівнозначну важливість цих трьох фігур у житті людини, вказуючи на необхідність шанобливого ставлення не лише до батьків, але й до керівників та наставників. Це демонструє, що шанобливість ХЬО виходить за межі суто сімейних стосунків і є частиною більш широкої соціальної етики, яка формує поведінку людини в різних сферах життя.

Підсумовуючи, можна сказати, що ХЬО є важливим і всепроникним моральним принципом, який впливає на всі аспекти життя корейського суспільства. Він відображається не лише в сімейних цінностях та міжособистісних стосунках, але й у культурі, літературі, кінематографі та мові загалом. ХЬО є частиною історичного та культурного коду Кореї, який продовжує формувати поведінку та цінності

сучасних корейців, підтримуючи суспільну гармонію та соціальний порядок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Алексенко, С. Ф. (2020). Конкретно-наукові методи лінгвістичних досліджень: Методичні рекомендації для студентів 1 курсу магістратури факультету іноземної та слов'янської філології. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С.Макаренка, с. 21.
- Баган М.П. (2023). Методи та організація сучасних філологічних досліджень. Посібник.
- Кан, Д. С., & Стелюк, М. (2024). Феномен корейської синівської шанобливості «хьо». Видання Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.
- Пойнар, Л. М. (2013). Реалізація концепту "синівська шанобливість" у мовній картині світу китайського етносу. Мовні і концептуальні картини світу, 43(3), 248-255.
- Постолакi, М. В. (2019). Конфуціанська філософія в традиції корейського народу. В Історіосфера: матеріали Чотирнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (с. 110-113). Одеса: Університет Ушинського.
- Селіванова, О. О. (2008). Загальні й лінгвістичні методи дослідження. Лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К
- Селіванова, О. О. (2008). Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Полтава: Довкілля-К.
- Семенюк, І. В. (2013). Особливості історичної традиції південнокорейського суспільства. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, 54, 106-115.
- Шарапановська, Ю. В. (2021). Принципи вивчення концепту в лінгвістиці. Наукові записки МДУ імені М. Горького, (34).

- Цимбал, Н.А. (упорядн.). (2019). Методи лінгвістичних досліджень: навчальний посібник. Умань: Візаві
- Ahn, J.-M., Lee, K.-a., & Han, H.-y. (2010). KOREAN GRAMMAR IN USE: BEGINNING. DARAKWON.
- Chen, Y. (2023). Filial piety and Buddhism: An ethical perspective on parent-child relationships. *Religions*, 14(12), 1507. <https://doi.org/10.3390/rel14121507>
- Chung, K., & Gilbert, N. (2023). *Korean Welfare State: Social Investment in an Aging Society*. Oxford University Press, Incorporated.
- Damron, J., & You, E. (2018). *Korean stories for language learners: Traditional folktales in Korean and English*. Tuttle Publishing.
- De Mente, B. L., & Kingdon, L. (2018). *The Korean mind: Understanding contemporary Korean culture*. Tuttle Publishing.
- DK. (2019). *How philosophy works: The concepts visually explained*. DK Publishing.
- Guo, J. (2023). The Buddhist Concept of “Filial Piety” in the Context of Early Chinese Buddhist Scripture Translation. *Religions*, 14(12), 1507. <https://doi.org/10.3390/rel14121507>
- Kim, H. (2013). 삼성의 효사상의 요체와 인성교육의 원두처 [The elements of the thought of filial piety of three sages and original source of personality education]. Korean Citation Index. Retrieved from <https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artiId=ART001781533>
- Kim, I.-S. (2018). A Study on the 366 Events of Human contains the back bone of the Thought of Filial Piety of Dangunwanggeom. *Journal of Korean Adolescent Culture*, 13–38. <https://doi.org/10.31036/jyfpc.31.1>

- Kim, I.-S. (2019). Contemporary value of Yulgok's thought of filial piety and Korean family culture reflected on Donggeogyesa. *Korean Thought and Culture*, 98, 157–183. <https://doi.org/10.31037/ktac.98.7>
- KoreaTimes. (2008, August 20). Filial Piety: Greatest Heritage of Korea. *Koreatimes; The koreatimes Times*.
https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2024/09/113_29719.html
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lyons, J. (1968). *Introduction to theoretical linguistics*. Cambridge University Press.
- Min, A. K. (Ed.). (2016). *Korean religions in relation: Buddhism, Confucianism, Christianity*. State University of New York Press.
- Moon, H.-J., & Nam, J. (2018). Study of the Effect of Chinese Confucian Ideas on Korean Youth Education and Culture and Teaching Method – Based on the Data of University Students. *The New Educational Review*, 54(4), 51–61.
<https://doi.org/10.15804/tner.2018.54.4.04>
- SBS. (1999, October). *SBS Magazine*. Retrieved from
https://img.sbs.co.kr/sbspdf/magazine/1999/1999_10.pdf
- The Korea Times. (2023, August 15). Korea in ten words: (1) Hyo. *The Korea Times*. Retrieved from
https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2024/01/715_355476.html
- Weber, M. (1951). *The Religion of China: Confucianism and Taoism*. Translated and edited by Hans H. Gerth. New York: Free Press, pp. 157–58. [Google Scholar]
- Yi. (2011). 생활 속 한국 문화 77 / Saenghwal sok Han'guk munhwa 77. 한글파크 .
- 김, 익. (2013). 三聖의 효사상의 요체와 인성교육의 原頭處. *한국사상문화학회*, (2013, vol.no.68), Стаття G704-000697.2013..68.003.

<https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artiId=ART001781533>

공, 달아기 (1995). 동거계사에 나타난 가족화목에 대한 고찰. *Journal of Families and Better Life* (가정과삶의질연구), 13(1), Стаття 2765-2432.
<https://koreascience.kr/article/JAKO199511920654655.page>

김기덕, 조관연, 김영애, 신광철, 전윤경 & 고기정 (2004). 효문화와 콘벤츠. 경기문화재단.

건국대학교 언어교육원. (2016). 함께 배우는 건국 한국어 4. 건국대학교출판부

박인만. (2020). 다시 태어나도 제 부모님이 돼 주실 수 있나요? 효도라는 말이 버거운 당신에게 띄우는 이야기들. 해피페이퍼(HAPPY PAPER).

박일기. (2014, July 28). 아버지, 어머니를 공경하라. 세종소리.

박신식. (2019). 효자가 된 불효자. 하루놀.

성동호 (1986) 신역효경. 서울 : 홍신문화사

이기동. (2017). 한국의 미래와 효문화. 청소년과 효문화, 30, 129-153. Retrieved from <https://kiss.kstudy.com/Detail/Ar?key=3571802>

유성선. (2016). 율곡 「동거계사」 함의 분석의 가족공동체 연구 - ‘화목’ 범주의 철학상담치료 논의. *한중인문학연구*, 53, 75-90.
<https://m.earticle.net/Article/A295269>

이상보. (2023). 한국의 옛시조. 종합출판범우.

이숙인. (2017). 신사임당: 화가로 살고 어머니로 기억된 여인. 문학동네.

이해영, 김은영, & 신경선. (2011). 생활 속 한국 문화 77. 한글파크.

정윤영. (2023). 『프린세스 바리』에 나타난 여성 인물의 돌봄 연구 - ‘확장된 돌봄’으로서의 효과 모형을 중심으로. 한국예술연구, 41, 215-236. Retrieved from <https://www.dbpia.co.kr/journal/articleDetail?nodeId=NODE11514374>

채화영. (2015). 존댓말 사용 설명서. 과란정원.

최은규 김민애 안경화 정인아 함창덕. (2021). 서울대 한국어(SNU Korean) 5A Student's Book. Twoponds.

취재부 기자. (2015, March 9). 伯 兪 之 孝 (백유지효). 강원지방신문. <https://www.gwunion.co.kr/news/articleView.html?idxno=1690>

홍, 유니. (2020). 눈치: 한국인의 비밀 무기 (김지혜, Trans.). 덴스토리(DENSTORY).

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

СЛОВНИК – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. (б. д.). <https://slovnyk.ua/index.php?sword=концепт>

Словник української мови у 20 томах. (б. д.). Slovnyk.me. <https://slovnyk.me/dict/newsum/концепт>

СВЕТА (Chinese Buddhist Electronic Text Association). (n.d.). Taishō Tripitaka [Vol. 2, No. 125, pp. 623b23-24]. Retrieved from <http://www.cbeta.org/>

СВЕТА (Chinese Buddhist Electronic Text Association). (n.d.). Taishō Tripitaka [Vol. 2, No. 125, pp. 823a11-12]. Retrieved from <http://www.cbeta.org/>

icekyb. (2024, April 3). 내친김에 공부하는 사자성어, 백유읍장 백유지효. Naver Blog. Retrieved from <https://m.blog.naver.com/icekyb/223404004840>

Knowledge Alchemist. (2024, July 23). Banpojihyo (反哺之孝): Meaning, origin, examples, antonym, similar idioms. The Laboratory of the Knowledge Alchemist. Retrieved from <https://knowalchlab.tistory.com/77>

Namu Wiki. (n.d.). 군사부일체. Retrieved September 29, 2024, from <https://namu.wiki/w/%EA%B5%B0%EC%82%AC%EB%B6%80%EC%9D%BC%EC%B2%B4>

Namu Wiki. (без дати). 십삼경 [The Thirteen Classics]. Отримано з <https://namu.wiki/w/%EC%8B%AD%EC%82%BC%EA%B2%BD>

Namu Wiki. (n.d.). 이이(조선). Retrieved September 29, 2024, from [https://namu.wiki/w/%EC%9D%B4%EC%9D%B4\(%EC%A1%B0%EC%84%A0\)](https://namu.wiki/w/%EC%9D%B4%EC%9D%B4(%EC%A1%B0%EC%84%A0))

NOBLE. (2013, April 16). 효도속담! 효도에 관련된 속담을 알아보까요?. Naver Blog. Retrieved from <https://m.blog.naver.com/karelcho/10166507607>

Wordrow. (n.d.). 효도에 관한 한자/한자성어 사자성어. Retrieved September 29, 2024, from

<https://wordrow.kr/%ED%95%9C%EC%9E%90/%ED%9A%A8%EB%8F%84%EC%97%90-%EA%B4%80%ED%95%9C-%ED%95%9C%EC%9E%90-%ED%95%9C%EC%9E%90%EC%84%B1%EC%96%B4-%EC%82%AC%EC%9E%90%EC%84%B1%EC%96%B4/>

Wordrow. (n.d.). 천자지효 (天子之孝). Retrieved September 29, 2024, from

<https://wordrow.kr/%ED%95%9C%EC%9E%90/%E5%A4%A9%E5%AD%90%E4%B9%8B%E5%AD%9D-%EC%B2%9C%EC%9E%90%EC%A7%80%ED%9A%A8/>

김박사. (2008, April 29). 효도에 관한 명언. Daum Cafe. Retrieved from

<https://cafe.daum.net/ehyun0207/JTzd/286>

경희 쾌한의원 왕십리. (2016, February 10). 군사부일체(君師父一體) – 사자성어 고사성어. Naver Blog. Retrieved from

<https://blog.naver.com/sojunghanmom/220623196114>

김지인. (2023, May 9). 소근소근 쉼터 – '효(孝)'에 관한 속담. Seongjuro.

Retrieved from

<http://m.seongjuro.co.kr/view.php?idx=51122#:~:text=%2D%20%ED%9A%A8%EC%9E%90%20%EB%81%9D%EC%97%90%20%EB%B6%88%ED%9A%A8%20%EB%82%98%EA%B3%A0%20%EB%B6%88%ED%9A%A8,%EB%8F%84%EB%A6%AC%EB%A5%BC%20%EB%8B%A4%ED%95%A0%20%EC%88%98%20%EC%9E%88%EC%9D%8C>

곱다니. (2020, October 13). 효에 관한 속담이나 명언. Tistory. Retrieved from

<https://shiningshining.tistory.com/113>

동거계사(同居戒辭). (6. 日.). У 한국민족문화대백과사전. Взято 4 жовтня 2024

з <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0016179>

아기뽕아리. (n.d.). 효에 관한 사자성어 51가지. Tistory. Retrieved September 29, 2024, from <https://agibbyeongari.tistory.com/1296>

위키백과 contributors. (n.d.). 바리공주. Retrieved September 29, 2024, from

조현용. (n.d.). ‘군사부일체(君師父一體)’라는 말은?. Dongponews. Retrieved September 29, 2024, from <https://www.dongponews.net/news/articleView.html?idxno=24872>

정의와평화. (2018, October 9). 어진 임금, 세종대왕의 명언. Naver Blog. Retrieved from <https://m.blog.naver.com/lmh1288/221374202516>

한국학중앙연구원. (n.d.). 동거계사(同居戒辭). 한국민족문화대백과사전. Retrieved from <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0016179>

효녀 지은 이야기 < 사료로 본 한국사. (6. 4.). 우리역사넷. http://contents.history.go.kr/front/hm/view.do?levelId=hm_037_0010

한국학중앙연구원. (n.d.). 효녀 지은 설화 (孝女 知恩 說話). 한국민족문화대백과사전. Retrieved September 29, 2024, from <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0065645>

靑野. (2013, April 15). 효도에 관한 속담, 격언, 명언. Daum Cafe. Retrieved from <https://cafe.daum.net/nuri1009/Oin4/158>

АНОТАЦІЯ

본 논문은 한국어에서 중요한 개념인 효(孝)의 역사적 기원과 현대 한국 사회에 미치는 영향을 다각적으로 분석한 연구이다. 효는 단순히 자녀가 부모에게 보여야 하는 공경을 넘어서, 한국 사회 전반에 걸쳐 중요한 역할을 하는 가치로, 부모뿐만 아니라 스승과 왕에 대한 존경을 포함하는 포괄적인 개념이다. 이러한 효의 중요성은 유교 사상과 깊은 관련이 있으며, 한국어의 문법, 사자성어, 속담 등을 통해 일상생활에서도 뚜렷하게 드러난다.

본 연구는 한국 사회에서 효(孝) 개념이 어떻게 형성되고 발전해왔는지를 다양한 역사적, 문화적 측면에서 분석한다. 특히 효의 개념이 유교 사상과 깊이 연결되어 있으며, 이를 통해 윗사람에 대한 존경이 한국 사회에서 어떻게 구체적으로 나타나는지를 탐구하고자 한다. 본 연구는 군사부일체(君師父一體)라는 개념을 중심으로, 효가 단순한 가족 내의 덕목을 넘어, 한국 사회 전반에 걸친 중요한 가치로 자리 잡고 있음을 밝힌다. 효의 개념은 설날과 추석 같은 명절, 어버이날과 스승의 날과 같은 국가적 기념일을 통해 더욱 부각되며, 이러한 사회적 행사들은 효가 단순히 개인적인 가정 내에서만이 아니라 한국 전체 문화에 걸쳐 있는 중요한 가치임을 다시 한 번 확인시켜 준다.

이 논문은 효가 어떻게 현대 한국 사회에서 직접적 또는 간접적으로 표현되는지를 분석하는 데 중점을 두고 있다. 이를 위해 7편의 영화, 6편의 문학 작품, 6개의 전래 동화 및 전설을 통해 효가 어떻게 구현되는지를 구체적으로 설명한다. 예를 들어, 영화 "국제시장", "신과 함께: 죄와 벌" 등의 작품에서 효의 개념이 중요한 주제로 등장한다. 또한, 문학 작품과 전래 동화 속에서 효는 전통적인 가치로서 자주 다루어지며, 이러한 작품들에서 효의 개념이 어떻게 묘사되는지를 상세히 분석했다.

이와 함께, 36개의 사자성어와 19개의 속담을 통해 효의 개념이 어떻게 명확하게 언어화되고 있음을 보여준다. 사자성어와 속담은 한국인들의 일상 속에서 효의 개념을 직접적으로 표현하며, 이를 통해 효가 어떻게 한국어 속에서 문화적으로 깊이 자리 잡고 있는지를 설명하고자 한다. 이러한 다양한 표현 수단을 통해, 한국 사회에서 효가 어떻게 직접적으로 또는 간접적으로 언어적, 문화적으로 발현되고 있는지를 밝히는 것이 이 연구의 주요 목표이다.